

Ο ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ ΜΑΣ

Μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση του Πανελληνίου Σωματίου Θεάτρου Σκιών

περίοδος Δ' | τεύχος 140 | Δεκέμβριος 2019

«...Τι φως και χρώμα κι εμορφιά να σκόρπιζε τ' αστέρι
οπού στην κούνια του Χριστού τους Μάγους έχει φέρει!...»

(Κωστής Παλαμάς)

τεύχος 140
Δεκέμβριος 2019

περιεχόμενα

Της σύνταξης	2
Γενική Συνέλευση	3
Τα νέα του Καραγκιόζη	4
Ο Εμπνίζερ Σκρουτζ	11
Όταν ο Καραγκιόζης συνάντησε τη Μέρκελ ...	14
Φερχάτ και Σιρίν	16
Συζήτηση με τον Μιχάλη Ταυλάτο	19
Το Πλατωνικό σπήλαιο	22
Μια μέρα με το Φώτη	25
Ο Καραγκιόζης στην Αντίσταση	28
Ο Ντούμπας έχει κέφια	30

εξώφυλλο: «Φέρτε πίσω τα μελομακάρονα»,
του Γιάννη Παπαδόπουλου-Γιουβάν

Ο Καραγκιόζης μας

Μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση
του Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών

Συντακτική επιτροπή

Σωκράτης Κοτσορές
Τάσος Κούζαρος
Δημήτρης (Τάκης) Κωστιδάκης
Ιάσωνας Μελισσηνός
Κ. Ψυχραιμίας

Επιμέλεια κειμένων: Τάσος Κούζαρος

Σελιδοποίηση: Σωκράτης Κοτσορές

επικοινωνία

okaragkiozismas@gmail.com

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΟ ΣΩΜΑΤΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ

ΕΤΟΣ ΙΔΡΥΣΗΣ 1925

Τζωρτζ 6, Αθήνα 10677

ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ

Πάνος Καπετανίδης 210 4616664 - 6977357493

Δημήτρης (Τάκης) Κωστιδάκης 6942013881

www.karagkiozis.com

e-mail: somateiokaragkiozh@gmail.com

Μορφονιός, Σχέδιο: Νίκος Βουρλιώτης-NIBO, Κατασκευή Πάλλος Επτανήσιος-Μαρμαράς

Καλό Μήνα!

Αγαπητοί μας, τον πιο γιορτινό μήνα της χρονιάς, τον Δεκέμβρη, σας καλούμε να διαβάσετε ευχάριστα και ποικίλα θέματα στις σελίδες του περιοδικού μας, με τις θερμότερες ευχές σε όλους τους συναδέλφους, τους συνεργάτες και τους φίλους του Σωματείου μας και γενικότερα του Θεάτρου Σκιών για υγεία, προσωπική και οικογενειακή ευτυχία και φυσικά καλές δουλειές.

Περιμένουμε πάντα τη συμμετοχή σας με άρθρα, φωτογραφίες, εικαστικά, σταυρόλεξα και γελοιογραφίες, εμπνευσμένες από τον Καραγκιόζη μας.

Καλά Χριστούγεννα και ευτυχές το Νέο Έτος που θα ανατείλει!!

Με φιλικούς χαιρετισμούς
η Συντακτική επιτροπή

Γενική Συνέλευση και Αρχαιρεσίες

Σάββατο 30 Νοεμβρίου

ΤΑΚΤΙΚΗ ΓΕΝΙΚΗ ΣΥΝΕΛΕΥΣΗ

Αγαπητά μέλη,

το Σάββατο 30 Νοεμβρίου 2019 και ώρα 10:00π.μ. στα γραφεία του Σωματείου μας οδός Τζωρτζ 6 (πλ. Κάνιγγος), 4ος όροφος, γραφείο 7, πραγματοποιήθηκε με μεγάλη επιτυχία η γενική συνέλευση και οι εκλογές για το νέο Καλλιτεχνικό συμβούλιο του Σωματείου μας.

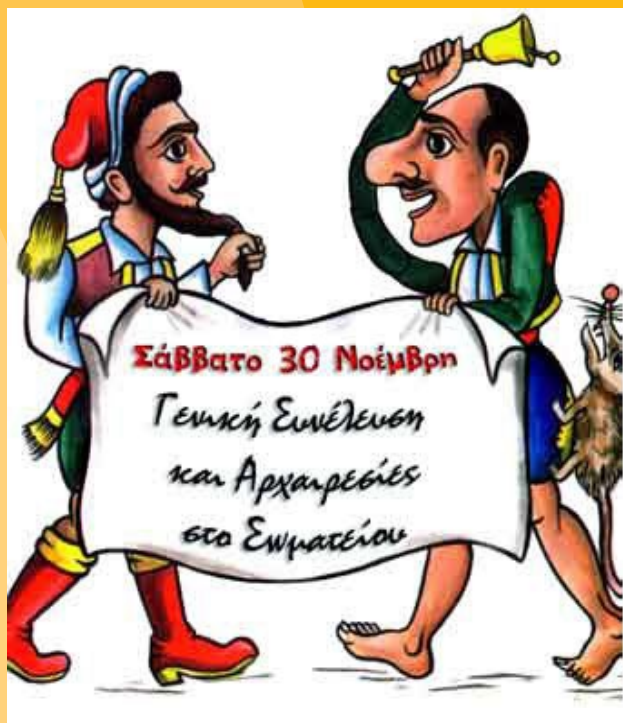
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΑΡΧΑΙΡΕΣΙΩΝ 2019 ΓΙΑ ΤΗΝ
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Καλλιτεχνικός Διευθυντής
ΚΟΤΣΟΡΕΣ ΣΩΚΡΑΤΗΣ

Καλλιτεχνικό Συμβούλιο
ΚΩΣΤΙΔΑΚΗΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ (Τάκης)
ΚΟΥΖΗΣ (Κούζαρος) ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ ΑΝΑΡΓΥΡΟΣ (Αργύρης)
ΤΖΟΥΒΑΝΑ ΚΑΛΛΙΟΠΗ (Πόπη)
ΜΕΛΙΣΣΗΝΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ
ΜΕΛΙΣΣΗΝΟΣ ΙΑΣΩΝ (με κλήρωση)

Αναπληρωματικό Μέλος
ΤΣΩΝΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

Σύμφωνα με απόφαση της Γενικής Συνελεύσεως, στην συντακτική επιτροπή συμμετέχει πλέον και ο Αναστάσιος Κούζης-Κούζαρος.

Σας ευχαριστούμε όλους για τη συμμετοχή σας

ΔΩΡΙΣΤΕ ΜΙΑ ΦΙΓΟΥΡΑ

στο αρχείο του Σωματείου μας!

Όσα μέλη ή φίλοι έχουν την ικανότητα να κατασκευάζουν φιγούρες, σκηνικά, ρεκλάμες ή έχουν στην κατοχή τους υλικό σχετικό με το Θέατρο Σκιών (συλλεκτικό ή καινούργια κατασκευή), καλούνται να ενισχύσουν το Ιστορικό Αρχείο του Σωματείου, κάνοντας μια τέτοια δωρεά.

Νίκος Περγιάλης 1930-2019

Εφυγε από τη ζωή ο λαϊκός συνθέτης και τραγουδιστής Νίκος Περγιάλης. Ο «έσχατος ρεμπέτης», όπως του άρεσε να τον αποκαλούν! Αξέχαστος θα μείνει για την πληθωρικότητα, τα αστεία του, τις μουσικές και τις σκακιστικές του συνθέσεις. Το τελευταίο αντίο οι φίλοι του θα το πουν σήμερα, στις 3 το μεσημέρι, στο Νεκροταφείο Μεταμόρφωσης.

Γεννήθηκε το 1930 στην Αθήνα. Όπως μου είχε αφηγηθεί, τα πρώτα χρόνια ήταν όμορφα: «Ο πατέρας μου, μάγκας και γλεντζές, με κρατούσε στην αγκαλιά του όταν πήγαινε στις ταβέρνες ν' ακούσει τον Μάρκο Βαμβακάρη, τον Στράτο, τον Μπάτη και τους άλλους μεγάλους της εποχής εκείνης. Είμαι ρεμπέτης από κούνια!».

Ήταν μεγάλη η αγάπη του για το Θέατρο Σκιών, γι αυτό και θα ακολουθήσει σε προσεχές τεύχο μας, εκτενές αφιέρωμα με τις μνήμες του αναφορικά με τον Καραγκιόζη μας.

Νίκος Περγιάλης

23 Οκτ στις 4:15 μ.μ. • 🌐

Σκεφτομαι και αναπολω,
ζωη παλιομπαμπεσα:
Οπου κι αν σε περπατησα
με'βαλες ΣΟΛΟ ΜΕΣΑ
Νικος Περγιαλης "Επιλογος Ζωης"

Η τελευταία του ανάρτηση στο facebook, ο δικός του «Επίλογος Ζωής»

Καλλιτεχνικές δραστηριότητες από τη Θεσσαλονίκη

ΒΑΦΟΠΟΥΛΕΙΟ

Σάββατο 14 Δεκεμβρίου 2019, 7 μ.μ.

Το Θέατρο Σκιών του *Γιάννη Χατζή*
παρουσιάζει την εορταστική παράσταση:

«ο Καραγκιόζης &
ο Άι Βασίλης γραμματικός»

το καλαμάρι έγγραφε
και το χαρτί ομίλει...

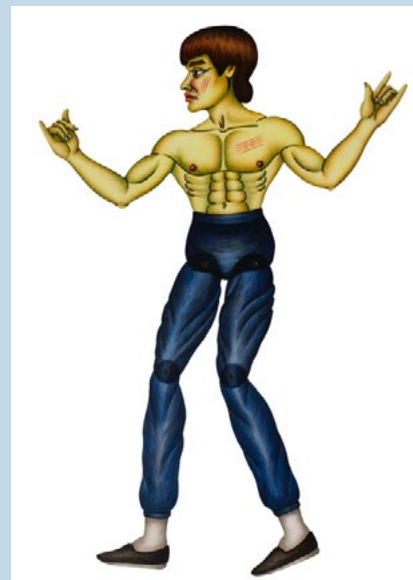

...και εις έτη πολλά!

Amusementorium

Του Σπύρου Αγγελόπουλου, εικαστικού

Εδώ και κάμποσα χρόνια φτιάχνω φιγούρες θεάτρου σκιών. Τις φτιάχνω ως εικαστικός, όχι ως καραγκιοζοπαίχτης. Πώς θα μπορούσα άλλωστε; Με το να είναι κάποιος καραγκιοζοπαίχτης σήμερα κουβαλάει μια πολύ μεγάλη ευθύνη που δεν θα μπορούσα να αναλάβω. Ως εικαστικός λοιπόν κατασκευάζω φιγούρες θεάτρου σκιών που απεικονίζουν ανθρώπους της ποπ κουλτούρας. Πολιτικούς, ηθοποιούς, τραγουδιστές, διασημότητες. Στη συνέχεια τις βάζω πίσω από τον μπερντέ και παίζω με αυτές ένα σωρό ιστορίες. Γιατί το κάνω αυτό όμως...; Τι με οδήγησε σε αυτόν το δρόμο; Μάλλον το ότι από τα πρώτα μου κίολας βήματα στο χώρο της τέχνης αισθανόμουν αποκομμένος και μόνος. Πίστευα πως βρισκόμουν ανάμεσα σε δύο στρατόπεδα. Από τη μια αυτό των εικαστικών, που κοίταζε μόνο στο μέλλον και έκαιγε στην πυρά οτιδήποτε ερχόταν από το παρελθόν. Και από την άλλη αυτό των "παραδοσιακών ζωγράφων" που κοίταζαν με μισό μάτι οτιδήποτε δεν είχαν συνηθίσει να βλέπουν. Στη μέση εγώ λοιπόν, πάντα αποκομμένος, πιστεύοντας πως και οι δύο αυτές πλευρές κάνουν λάθος τουλάχιστον κατά το ήμισυ, αποφάσισα να τραβήξω δικό μου δρόμο. Και αυτό έκανα. Κοίταξα μέσα στη καρδιά μου και προσπάθησα να ενώσω παρελθόντα, παρόντα και όνειρα πίσω από έναν μπερντέ. Και δεν μου βγήκε σε κακό. Οι φιγούρες μου έγιναν δεκτές με πολύ μεγάλο ενθουσιασμό στην Ελλάδα αλλά και στην Αμερική. Και χαίρομαι πάρα πολύ που, ενώ δεν είμαι καραγκιοζοπαίχτης, βοηθάω κι εγώ με τη δουλειά μου στο να γνωρίσουν το θέατρο σκιών, άνθρωποι που δεν το γνώριζαν. Άνθρωποι που βρίσκονται στην άλλη άκρη της γης.

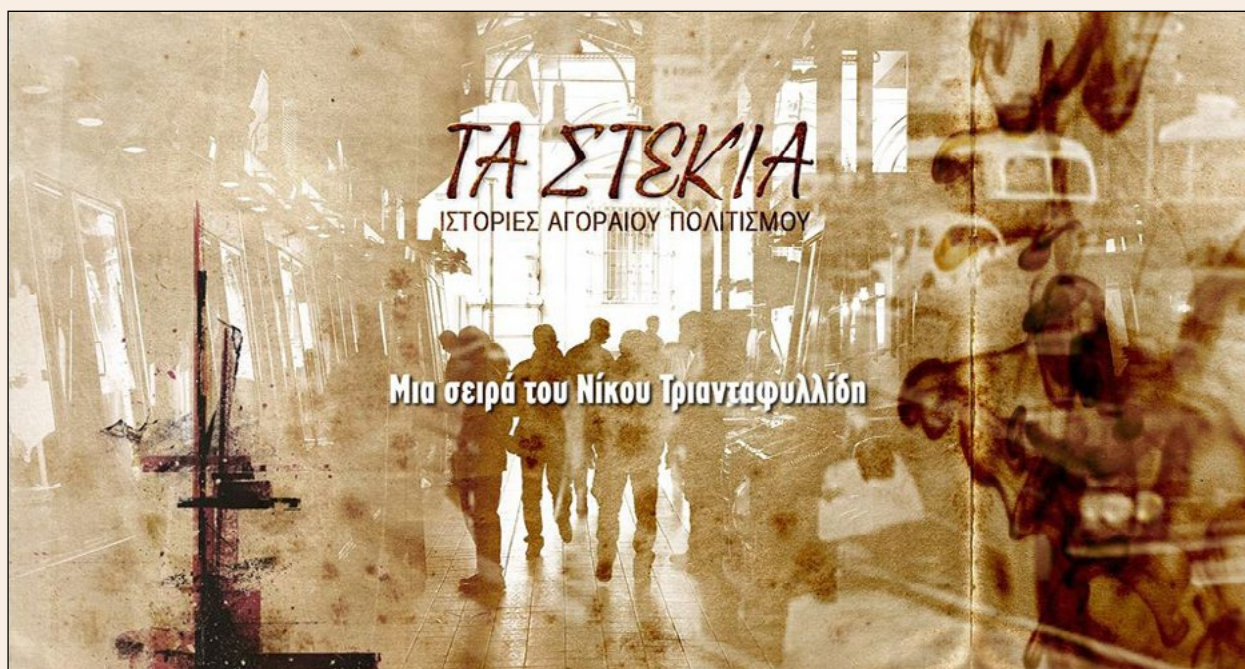

Νίκος Μπαρμπούτης

Ο Καραγκιόζης στη σελήνη

Την 1η του μηνός Δεκεμβρίου στον Κινηματογράφο Σπόρτινγκ ο εκλεκτός συνάδελφος και φίλος κύριος Νικόλαος Μπαρμπούτης προσέφερε καλλιτεχνική παράσταση υπέρ του Πανελληνίου Σωματίου Θεάτρου Σκιών. Παρουσίασε το παραδοσιακό έργο “Ο Καραγκιόζης στη Σελήνη”, σκορπίζοντας γέλιο και χαρά. Το Σωματείο ευχαριστεί από καρδιάς τον κύριο Μπαρμπούτη για την ευγενική του χειρονομία. Σας παρουσιάζουμε σχετικές φωτογραφίες από την εκδήλωση.

Το Σάββατο 7 Δεκεμβρίου και ώρα 17.00, προβλήθηκε το επεισόδιο της σειράς «Τα στέκια» του **Ν. Τριανταφυλλίδη** με τίτλο: «Ο Μπερντές του Καραγκιόζη».
Παραθέτουμε το άκρως κατατοπιστικό πρόγραμμα.

Πέμπτος Κύκλος – Επεισόδιο: «Ο Μπερντές του Καραγκιόζη»
Πρώτη προβολή: Σάββατο 7 Δεκεμβρίου στις 17.00 απο την ΕΡΤ1

Συντελεστές Επεισοδίου
Σενάριο-σκηνοθεσία: **Μαρίνα Δανέζη**
Διεύθυνση φωτογραφίας: **Claudio Bolivar**
Μοντάζ: **Χρήστος Γάκης**
Ηχοληψία : **Κώστας Κουτελιδάκης**
Μίξη Ήχου: **Δημήτρης Μυγιάκης**
Διεύθυνση Παραγωγής: **Τάσος Κορωνάκης**
Συντακτική Ομάδα: **Ηλιάνα Δανέζη, Ήρα Μαγαλιού**
Οργάνωση παραγωγής: **Ήρα Μαγαλιού, Στέφανος Ελπιζιώτης**
Βοηθός Διευθυντή Φωτογραφίας: **Γιάννης Νέλσον Εσκίουλου**
Μουσική σήματος: **Blaine L. Reininger**
Σχεδιασμός τίτλων αρχής / Motion Graphics: **Κωνσταντίνα Στεφανοπούλου**
Εκτέλεση Παραγωγής: **Μαρίνα Ευαγγέλου Δανέζη** για τη **Laika Productions**

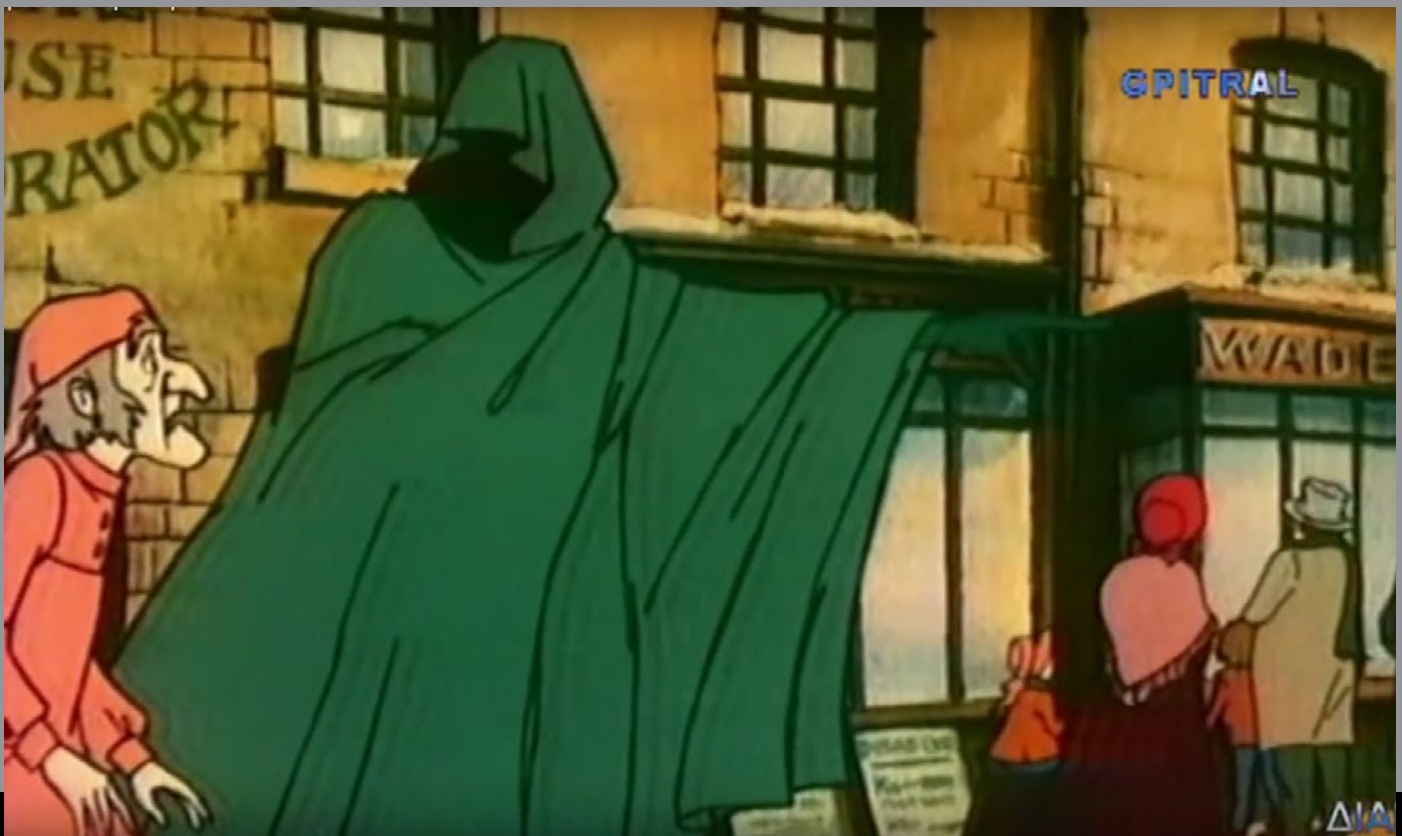
Στην συντροφιά μας θα βρίσκονται με αλφαβητική σειρά οι:
Ιωσήφ Βιβιλάκης (Καθηγητής Τμήματος Θεατρικών Σπουδών Ε.Κ.Π.Α.), Άθως Δανέλλης (Καραγκιοζοπαίκτης), Λένα Καλαϊτζή Οφλίδη (Συγγραφέας) & Σίμος Οφλίδης (Συγγραφέας), Πάνος Καπετανίδης (Πρόεδρος του Πανελληνίου Σωματείου Θεάτρου Σκιών), Άκης Καπράνος (Κριτικός Κινηματογράφου/ Μουσικός), Ηλίας Καρελλάς (Σκιοπαίκτης), Πάννης Κιουρτσάκης (Συγγραφέας), Σωκράτης Κοτσορές (Καραγκιοζοπαίκτης), Μίμης Μάνος (Καραγκιοζοπαίκτης), Ιωάννης Νταγιάκος (Καραγκιοζοπαίκτης), Βάλτερ Πούχνερ (Επίτιμος Καθηγητής Ε.Κ.Π.Α.),

Χαράλαμπος Ρουμελιώτης (Καραγκιοζοπαίκτης), Θανάσης Σπυρόπουλος (Καραγκιοζοπαίκτης), Κώστας Σπυρόπουλος (Καραγκιοζοπαίκτης), Τούλα Σπυροπούλου (σύζυγος Θανάση Σπυρόπουλου), Ευανθία Στιβανάκη (Αναπληρώτρια Καθηγήτρια Θεατρολογίας Ε.Κ.Π.Α./ Σκηνοθέτης), Νικόλας Τζιβελέκης (Καραγκιοζοπαίκτης), Κώστας Τσίππρας (Αρχιτέκτων Μηχανικός / Μελετητής Θεάτρου Σκιών)

Χαρακτηριστικά φωτογραφικά στιγμιότυπα των εκλεκτών συμμετεχόντων

Ο Εμπενίζερ Σκρουτζ & οι φιλάργυροι του Θεάτρου Σκιών

Σωκράτης Κοτσορές
Καραγκιοζοπαίχτης

Ποιος από μας δεν έχει διαβάσει την κλασική Χριστουγεννιάτικη ιστορία του Καρόλου Ντίκενς, την ιστορία του γνωστού πλέον σε όλους μας γερότσιγκουνη Εμπενίζερ Σκρουτζ. Αυτός ο γερότσιγκουνης δεν υπήρξε μόνο πρωταγωνιστής της διάσημης χριστουγεννιάτικης ιστορίας, αλλά πέρασε και στα κλασσικά εικονογραφημένα, έγινε παιδική ταινία, κατ' επανάληψη, παρουσιάστηκε στην τηλεόραση και στο θέατρο και βέβαια δεν θα μπορούσε να λείψει απ' τον Καραγκιόζη, το Ελληνικό Λαϊκό Θέατρο Σκιών.

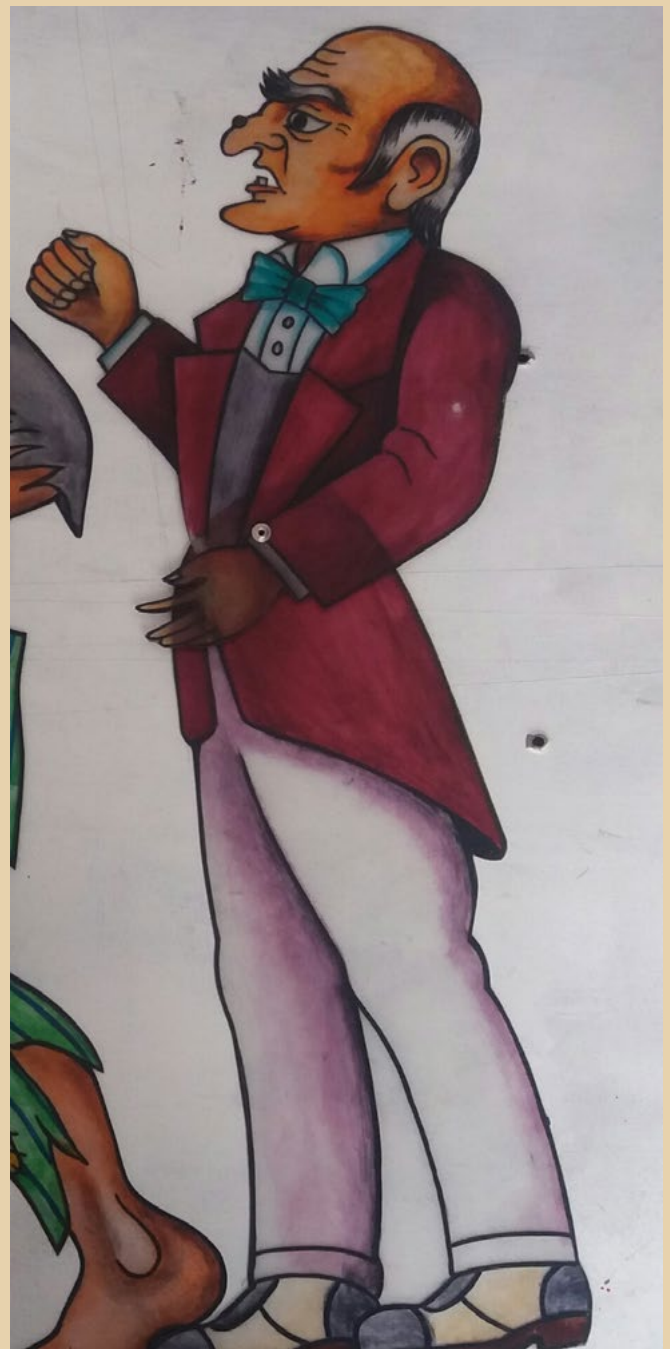
Πολλοί καραγκιοζοπαίχτες έχουν επηρεαστεί, άλλοι λιγότερο άλλοι περισσότερο, απ' αυτό το έργο ανεβάζοντας ανάλογες παραστάσεις. Αν και η δική μας λαϊκή παράδοση

διατηρεί ανάλογες ιστορίες με φιλάργυρους, πιστεύουμε ότι θα μπορούσε να έχει επηρεάσει και η ιστορία του Καρόλου Ντίκενς τις παραστάσεις του Θεάτρου Σκιών μεταπολεμικά τουλάχιστον. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν πρώτα-πρώτα η γνωστή παράσταση του Σπύρου Κούζαρου με τους τίτλους «Κόλαση και παράδεισος», «τα καντηλάκια του Άδη» ή «ο θάνατος θα έρθει σε τρεις μέρες» όπου ένας νέος, αυτή τη φορά, φιλάργυρος αλλά και κακός άνθρωπος, όχι μόνο αγαπάει τα χρήματα αλλά στην προσπάθειά του να κρατήσει όλη την περιουσία στα χέρια του σκοτώνει τη μάνα του και ενοχοποιεί τον αδερφό του ως δολοφόνο της (για τη συγκεκριμένη παράσταση υπάρχει και ένα εξαιρετικό βίντεο στο YouTube με τον τίτλο

«τα Καντηλάκια του Άδου», το οποίο αποδίδει εξαιρετικά ο γιος του Σπύρου Κούζαρου, ο Τάσος ο Κούζαρος). Η συνέχεια του έργου θυμίζει κατά πολύ την ιστορία του Σκρουτζ, γιατί, όπως τα πνεύματα επισκέπτονται το βράδυ της παραμονής των Χριστουγέννων το γέρο τσιγκούνη, έτσι και τον κακούργο Ζήκο τον επισκέπτονται οι αδελφές του θανάτου Γρίπη, Χολέρα και Πανούκλα! Αυτός, όμως, αμετανόητος τις διώχνει νομίζοντας ότι με το χρήμα είναι ανίκητος ακόμα και στο θάνατο που την τελευταία ημέρα τον επισκέπτεται και ο ίδιος και πηγαίνοντάς τον να δει τα καντήλια της ζωής, του δίνει να καταλάβει ότι τα χρήματα του δεν έχουν καμία αξία, καθώς το καντήλι του δεν έχει πλέον άλλο λάδι, και το μόνο που μπορεί να περισώσει είναι η ψυχή του, ομολογώντας τα εγκλήματά του και ζητώντας συγχώρεση απ' τον αδελφό του, λίγο πριν φύγει από την ζωή. Βέβαια, το έργο κλείνει θριαμβευτικά καθώς, όταν ξεψυχάει φωνάζει τον Ενωμοτάρχη, ομολογεί την αλήθεια ότι ο αδερφός του είναι αθώος και παραδίδει την ψυχή του. Ενώ εμφανίζεται ο διάβολος να του πάρει την ψυχή, σπεύδει Άγγελος Κυρίου εξ ουρανών, διώχνει το διάβολο συγχωρώντας τελικά τον μετανοημένο κακούργο.

Υπάρχει, βέβαια, και ο παραλληλισμός με μία άλλη παράσταση το «Φιλάργυρο του Μολιέρου», όπου ένας υπερήλικας έχει μανιώδη αγάπη σε μία κασέλα γεμάτη χρήματα. Οι Καραγκιοζοπαίκτες, λοιπόν, παρουσίασαν την παράσταση «Ο Καραγκιόζης στο τρελοκομείο», που αναφέρεται σ' ένα γέρο φιλάργυρο που δεν θέλει να δώσει προίκα, για να παντρέψει την ερωτευμένη με τον Σιόρ Διονύσιο κόρη του. Ο παμπόνηρος Καραγκιόζης μαζί με την κόρη του γέρου μηχανεύονται να κρύψουν την κασέλα με τα χρήματα και να του πουν ότι μπήκαν κλέφτες στο σπίτι και άρπαξαν την κασέλα, ελπίζοντας ότι έτσι ο παθολογικά άρρωστος με το χρήμα γέρος θα αλλάξει συμπεριφορά. Το αποτέλεσμα, βέβαια, δεν

είναι και τόσο προβλέψιμο, αφού ο γέρος-βλέποντας τη σκάλα που είχαν τοποθετήσει στο φεγγίτη λέγοντάς του ότι οι κλέφτες απ' αυτήν ανέβηκαν για να του κλέψουν τα χρήματα- τρελαίνεται! Έτσι, αντί να λήξει αισίως η ιστορία, ο φιλάργυρος αρχίζει να φωνάζει ρυθμικά: «Σκάλα-Σκάλα-Σκάλα...», καταλήγοντας στο τρελοκομείο, συνοδεία βέβαια του Καραγκιόζη, ο οποίος μετά από κωμικές περιπέτειες θα βρει τρόπο και το γέρο να κάνει καλά, αλλά και να τον καταφέρει να δώσει τη

Ο Χάρος, φιγούρα του Σπύρου Κούζαρου,
από τα εργαλεία του Ιωάννη Μονδάνου

συγκατάθεσή του στο γάμο.

Άλλη εκδοχή του Σκρουτζ μας παρουσιάζει ο Μιχάλης Χατζάκης στο βιβλίο του «Το έντεχνο Θέατρο Σκιών θεωρία και πράξη», όπου αλλάζει το όνομα του γέρο τσιγκούνη και τον ονομάζει Εξηναβελώνη.

Τελευταία, και ο δικός μας θίασος προ-

σπάθησε, το έτος 2015, να διασκευάσει και να προσαρμόσει για το μπερντέ το έργο αυτό, παρουσιάζοντάς το την παραμονή των Χριστουγέννων. Επιδιώξαμε να μη ξεφύγουμε απ' την παράδοση του Καραγκιόζη όπως την έχουμε διδαχθεί απ' τους παλαιότερους, να βρίσκει ρόλο δηλαδή ο ήρωάς μας σε κάθε παράσταση, κατά κανόνα αυτόν του υπηρέτη ή του φίλου του πρωταγωνιστή του έργου. Βέβαια, ο πλέον παραπλήσιος ρόλος στο έργο που θα μπορούσε να πάρει ο Καραγκιόζης, ώστε να μη χρειαστεί περαιτέρω αλλαγή, είναι αυτός του Μπομπ Κράτσιτ, ο οποίος είναι ο φτωχός οικογενειάρχης υπάλληλος του γέρο Σκρουτζ που έχει και ένα ασθενικό παιδάκι. Για το ρόλο του παιδιού καταλληλότερος είναι ο μικρότερος και πιο αγαπημένος γιός του Καραγκιόζη, ο Μπικικόγκος. Παρέλασαν στην παράσταση οι περισσότεροι τύποι, στο ρόλο δε του ανιψιού του Σκρουτζ παρουσιάστηκε ο Σιορ Διονύσιος, ο Νιόνιος, κρίνοντας πως αφού τα Επτάνησα υπήρξαν και υπό αγγλική κυριαρχία, θα μπορούσαν άνετα να μας προσφέρουν την δικαιολογία κάποιας αγγλικής ρίζας.

2/12/2019

Ο Σκρουτζ με τον Συνέταιρο του το Μάρλεη

Όταν ο Καραγκιόζης συνάντησε τη Μέρκελ στα Εξάρχεια

Του Γιάννη Σολδάτου

Το Περιοδικό μας με χαρά φιλοξενεί αυτό το έργο του Γιάννη Σολδάτου, που ευγενικά μας παραχώρησε και γι αυτό τον ευχαριστούμε πολύ, θα δημοσιευθεί σε συνέχειες και στα επόμενα τεύχη.

Καλή ανάγνωση!

Επιμέλεια: Σ. Κοτσορές

Πρόσωπα

ΘΙΑΣΑΡΧΗΣ (Όχι ιδιαίτερα απαραίτητος)

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ

ΠΡΟΣΦΥΓΟΠΟΥΛΑ

ΚΟΛΛΗΤΗΡΗΣ

ΠΙΤΣΙΚΟΚΟΣ

ΑΓΛΑΪΑ

ΒΕΛΗΓΚΕΚΑΣ

ΜΠΑΡΜΠΑΓΙΩΡΓΟΣ

ΜΟΡΦΟΝΙΟΣ

ΣΙΟΡ ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΕΒΡΑΙΟΣ

ΣΤΑΥΡΑΚΑΣ

ΜΕΓΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ

ΩΡΑΙΑ ΕΛΕΝΗ

ΠΕΝΤΑΓΙΩΤΙΣΣΑ

ΑΓΓΕΛΑ

ΜΥΡΤΩ

ΘΕΑΤΕΣ

Ο Θιασάρχης βγαίνει στη σκηνή και διαβάζει στο κοινό μια επιστολή που του έστειλε ο Συγγραφέας. Αυτή η κίνηση δεν είναι ιδιαίτερα απαραίτητη. Μπορεί να παραληφθεί και να αρχίσει το έργο με τον Καραγκιόζη, στο τέλος της επόμενης σελίδας.

ΘΙΑΣΑΡΧΗΣ: Αγαπητέ Πάυλο, Ο θίασος του έργου πρέπει να αποτελείται από 5 έως 10 άτομα, ανάλογα με τις δυνατότητες της παραγωγής σου. Κάθε ηθοποιός υποδύεται αρκετούς ρόλους και σε εναλλαγές. Για παράδειγμα, ένας ηθοποιός μπορεί να υποδυθεί τον Χατζηαβάτη και μετά τη Βεζυροπούλα και τον Σταύρακα. Δεν πρέπει να υπάρχει διάκριση ανάμεσα σε άνδρες και γυναίκες, γίναμε όλοι φτωχοί. Ό,τι καλό έχει ο θίασος, το «ρίχνεις στη σκηνή», για να εντυπωσιάσεις το κοινό σου. «Επικοινωνιακό» είναι το παιχνίδι μας, αφού το έργο θέλει να περάσει ή να αποκρύψει πολιτικά μηνύματα. Είναι προβοκατόρικο. Όχι αυστηρά πολιτικό, ζούμε σε περίεργες εποχές, μα διασκεδαστικό. «Θα φάμε, θα πιούμε

Ο Συγγραφέας Γιάννης Σολδάτος

και νηστικοί θα κοιμηθούμε», είναι το κεντρικό μήνυμα που δεν πρέπει να ξεχνάμε σε καμία σκηνή. Οι λέξεις όταν κατέβηκαν στην αγοραία πολιτική έχασαν το νόημά τους. Ο Καραγκιόζης στραμπούληξε τη γλώσσα για να μας διασκεδάσει. Οι πολιτικοί τη στραμπούληξαν για να μας ταλαιπωρούν.

Η αμφίσημη των ηρώων δεν πρέπει να είναι η ακριβής απεικόνιση της φιγούρας, όπως τη γνωρίζουμε από

το θέατρο σκιών, ούτε και η προφορά, γιατί θα μετατραπεί σε μουσειακή παρέλαση. Ένα χαρακτηριστικό του καθενός φτάνει: Η μύτη για τον Μορφονιό, που αυξομειώνεται ανάλογα με τα ψέματα που λέει. Η γκλίτσα του Μπαρμπαγιώργου, για απονομή της δικής του δικαιοσύνης, χωρίς φολκλορικές φουστανέλες. Το ζωνάρι του Σταύρακα, για το κουτσαβάκι. Το τρύπιο παντελόνι του Καραγκιόζη, σημάδι της ανέχειας. Θα παίξει σημαντικό ρόλο η επινοητικότητα του σκηνογράφου σας, που θα επενδύσει στην αφαίρεση, για να τονιστούν η ιδιαιτερότητα και τα σύμβολα. Η γκλίτσα, η σπάθα, ο βούρδουλας, η καμπούρα, η μεγάλη μύτη, η σκούπα της Αγλαΐας, το ζωνάρι του μάγκα, το τρύπιο παντελόνι, είναι σύμβολα. Αν τους φορτώσεις βράκες και φουστανέλες και γιδοπρόβατα, χάνονται.

Και το σκηνικό: Το μεγάλο μας τσίρκο... Ατέλειωτη παράγκα η Ελλάδα και ένας θίασος σκιών στην εξουσία και άλλος ένας να εισπράττει την ανικανότητά της.

Καλή επιτυχία και ξεκινάμε με την κλασική σκηνή του θεάτρου σκιών, εκεί που εισέρχεται ο Χατζηαβάτης σαν τελάλης, ο εκπρόσωπος τύπου του πασά, με κουδουνάκια και τέτοια, για να αρχίσει το πανηγύρι...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: (είναι ο ίδιος ο θιασάρχης που με 2-3 αλλαγές επί σκηνής μεταμορφώνεται σε Καραγκιόζη). Σιγά, περικαλώ, με τη σειρά, πρώτα μιλάω εγώ να πω μια καλησπέρα, πέρα ως πέρα, σε Άνω Κάτω Πετράλωνα και Πατήσια, Μαγκουφάνα, Κουκουβάουνες, Κοκκινιά, Κορυδαλλό, Τσαλαπετεινό, Περιστέρι, Τρυγόνα, Παγώνα, Καμίνια, Φούρνους, Κεραμιδαριό, Αλεποχώρι, Σκορποχώρι, Φτερό στον άνεμο, Αγία Παρασκευή, μεγάλη η χάρη της, Άγιοι Ανάργυροι και θαυματουργοί, Άγιοι Αδέκαροι, έρχεται η ανάπτυξη χωρίς δεκάρα... Θα κηρύξω την έναρξη του έργου... Λοιπόν αξιότιμοι κύριοι, κυρίες και παιδιά, καθίσατε να διασκεδάσετε με την αποψινή μας κωμωδία. Θα φάμε θα πιούμε και νηστικοί...

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: (ακούγεται εκτός σκηνής). Ακούσατε, ακούσατε, Άγγλοι, Γάλλοι, Πορτογάλοι, φρικιά, πρεζόνια, μπαχαλάκηδες...

ΚΑΡΑΓΚΙΟΖΗΣ: Κατά φωνή, φέρνει μαντάτα για καινούργιους φόρους. Τέλειωσε το υπουργικό συμβούλιο, καλά ξεμπερδέματα...

Με καραγκιόζικη μουσική αποχωρεί ο Καραγκιό-

ζης και μπαίνει ο Χατζηαβάτης. Μπορεί να είναι και γυναίκα και να θυμίζει τη Γεροβασίλη, τον ... τέλος πάντων όποιος είναι στη θέση. Φοράει το σαρίκι.

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Έλληνες και Οθωμανοί, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι, Σύροι και Αφγανοί, Πακιστανοί και Αφρικανοί, Κινέζοι και Τζιχαντιστές και όλες του κόσμου οι φυλές που στριμωχτήκατε σ' αυτό το καρυδότσουφλο, μέχρι να βουλιάξει...

Μπουκάρουν οι άλλοι με χαρτιά, μολύβια και κάμερες.

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Κατά διαταγήν του πολυχρομένου μας πρωθυπουργού ξεκινάει από τη Δευτέρα η αναστροφή της οικονομίας μας... Μπαμ και κάτω... Αρχίζει η ανάπτυξη της χώρας...

ΕΝΑΣ: Θα μειωθούν οι συντάξεις;

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: (σκύβει και τον κοιτάζει). Πόσο χρονών είστε, κύριε;

ΕΝΑΣ: Είκοσι εννέα.

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Και σκέφτεστε από τώρα τη σύνταξη;

ΕΝΑΣ: Για τον παππού μου, ρωτάω.

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Πόσο χρονών είναι;

ΕΝΑΣ: Εβδομήντα εννέα...

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Και πόσο θα ζήσει ακόμα; Μην κάνουμε άσκοπες ερωτήσεις. Τη Δευτέρα αρχίζει η αναστροφή της οικονομίας μας.

ΔΕΥΤΕΡΟΣ: Έχει αποφασιστεί η ακριβής ώρα;

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Στις δέκα και τέταρτο προ μεσημβρίας... Ο πασάς υπόσχεται σε όποιον φονεύσει τον κατηραμένο όφι του παλαιοκομματισμού, να του δώσει εκατό λίρες μπαξίσι, τη θυγατέρα του για σύζυγο και το Υπουργείο των Οικονομικών, για κύριο επάγγελμα.

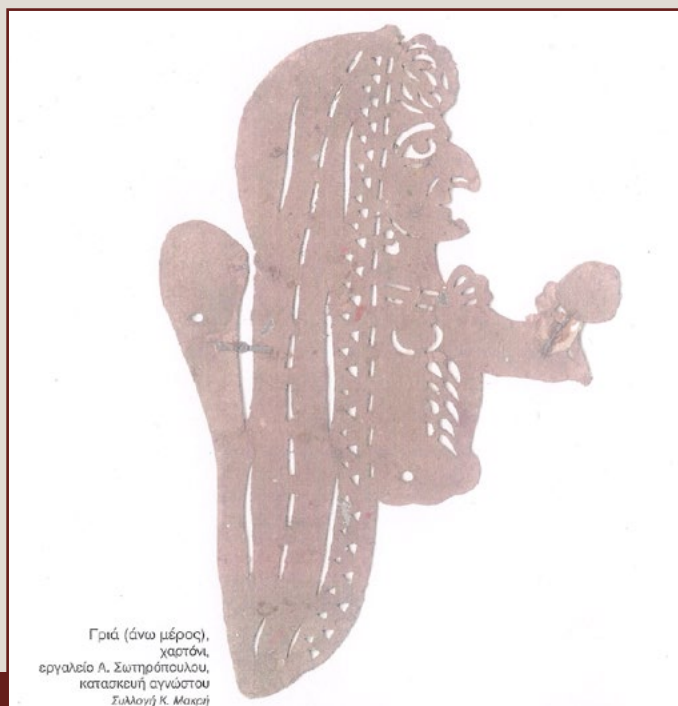
ΑΛΛΟΣ: Με το αγροτικό ζήτημα τι θα γίνει;

ΧΑΤΖΗΑΒΑΤΗΣ: Είστε εκτός θέματος... Εδώ τελειώνει η συνέντευξη Τύπου και όποιος κατάλαβε, οι άλλοι είστε κακόπιστοι και διαπλεκόμενοι... (Φεύγει φωνάζοντας). Ακούσατε, ακούσατε, Άγγλοι, Γάλλοι, Πορτογάλοι, Έλληνες και Οθωμανοί, Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι, Σύροι και Αφγανοί, Πακιστανοί και Αφρικανοί, Κινέζοι και Τσιχαντιστές...

Εξαφανίζονται και οι άλλοι, με σαματά.

Αλλαγή.

Η Συνέχεια στο επόμενο Τεύχος

Γριά (άνω μέρος),
χαστόνι,
εργαλείο Α. Σωτηριόπουλου,
κατασκευή αγνώστου
Συλλογή Κ. Μακρή

Σιρίν και

Φερχάτ και Σιρίν

του **Αναστάσιου Κούζη (Κούζαρου)**
καλλιτέχνη του Θεάτρου Σκιών, φιλόλογου

Την Κυριακή 26 Νοεμβρίου 1917 ο Ηλίας Π. Βουτιερίδης, συνεργάτης της εφημερίδος ΣΚΡΙΠ, παρουσίασε στη στήλη του **ΑΠΟ ΗΜΕΡΑΣ ΕΙΣ ΗΜΕΡΑΝ** έναν παλαιό λόγο, τον Λάμπρο Παναγιωτόπουλο, ο οποίος ήταν γνωστότερος με το φιλολογικό όνομα Λάμπρος Ενυάλης. Αφορμή στάθηκε, η έναρξη δημοσίευσης της επιφυλλίδος του «**ΟΙ ΔΥΟ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΑΙ Η ΤΑ ΜΥΣΤΗΡΙΑ ΤΩΝ ΧΑΡΕΜΙΩΝ**».

Η επιφυλλίδα αυτή έχει ιδιαίτερη σημασία για την ιστορία του Θεάτρου Σκιών, γιατί εμπεριέχει πολύτιμες πληροφορίες για την παρουσία του στην Κωνσταντινούπολη και γενικότερα στην περιοχή της Θράκης. Τα όσα μαρτυρεί ο Ενυάλης στη διήγηση του θεωρούνται αξιόπιστα, γιατί το έργο «**το έγραψε πρό πολλών ετών εις την ακμήν της ηλικίας του και της φιλολογικής του δράσεως**», ασκώντας τότε το επάγγελμα του εμπόρου και περιερχόμενος τα χωριά της Θράκης, ενώ στη συνέχεια υπήρξε ικανός διπλωματικός υπάλληλος.

Το Σάββατο, λοιπόν, 2 Δεκεμβρίου 1917 μας παρουσιάζει τον ήρωά του να στέκεται μπροστά στη θύρα ενός καφενείου, στο οποίο «**...κατά τας ημέρας των νηστειών ιδρύει την σκηνήν αυτού ο πολύς Καραγκιόζης μετά του συναδέλφου αυτού Χατζή-Αιβάτη...**» τονίζοντας: «**...Πάσαι αι υποθέσεις των «Καραγκιοζείων» παραστάσεων είνε κακοήθεις και**

ανήθικοι, πλήρεις θαναύσων ευφυολογιών, πλην ολιγίστων εξαιρέσεων, δυνάμεναι δε να κινήσωσι μόνον τους γέλωτας θεατών, οίοι συχνάζοντες εις αυτάς. Ελάχισται αυτών έχουσι σοβαράς υποθέσεις, μία δε εκ των έχουσών τραγικήν τοιαύτην είνε η της εσπέρας εκείνης ήτις ιδού εν ολίγοις...». Στη συνέχεια ο Ενυάλης μας δίδει τον τίτλο της τραγικής αυτής παράστασης: «**ΦΕΡΧΑΤ – ΣΙΡΙΝ**» όπως και την υπόθεση, που είναι η εξής:

Κάποιος νέος, που ονομάζεται Φερχάτ, αγαπά μία ηγεμονίδα, γυναίκα δηλαδή πολύ ανώτερη στη κοινωνική θέση και τα πλούτη. Κάθε εσπέρα ο ερωτόληπτος νέος, παίρνοντας το μπουζούκι του έρχεται κάτω από τα παράθυρά της και με τη γλυκιά και αρμονική φωνή του μεσ' το σκοτάδι της νύχτας της εκφράζει το φλογερό πάθος του. Η γοητευμένη, από την ωραία του φωνή κόρη, με τη μεσολάβηση της γριάς και πάρα πολύ άσχημης – Τζιογκολόζας, όπως αποκαλείται αυτή στο δράμα – τροφού της, κανονίζει συνάντηση με τον απελπισμένο εραστή της. Ο Φερχάτ ανυπόμονος τρέχει την καθορισμένη νύχτα κάτω απ' τα παράθυρα της Σιρίν, ψάλλοντάς της το πιο ερωτικό απ' τα τραγούδια του. Περνούν λίγα λεπτά και η ωραία νέα κατέρχεται τις κλίμακες του μεγάρου της, παρακολουθουμένη από τη γριά τροφό. Η Σιρίν και ο Φερχάτ αγκαλιάζονται. Μετά τις πρώτες εξομολογήσεις του αμοιβαίου πάθους τους, η Σιρίν

του αποκαλύπτει την δοκιμασία, που αν κατόρθωνε να ξεπεράσει, θα γινόταν δική του: «Ο πατέρας υπεσχέθη να με δώση εις εκείνον ο οποίος θα κατορθώση να φέρη νερόν εις το παλάτι μας από την κορυφήν του εβδόμου και τελευταίου βουνού, όπου υπάρχει μία πηγή, χύνουσα νερόν σαν κρύσταλλον...». Ο Φερχάτ της δίνει υπόσχεση ότι θα κατορθώσει τον άθλο. Οι δύο νέοι φιλιούνται πριν αποχωριστούν, ενώ στα χείλη της γριάς τροφού χαράσσεται

χαμόγελο κακεντρέχειας και φθόνου. Στην επόμενη σκηνή έχοντας αλλάξει σκηνογραφία επανέρχεται ο Φερχάτ φορώντας ένδυμα εργάτη και φέροντας σκαπάνη επ' ώμου. Αποτείνει εγκάρδια προς τον Προφήτη προσευχή και αρχίζει την εργασία του τραγουδώντας και χτυπώντας τους βράχους με τη σκαπάνη, που κυλούν στο έδαφος. Χρόνια ολόκληρα εργάζεται σκληρά ο ταλαίπωρος ενισχυμένος από τον παντοδύναμο ερωτά του, όταν επιτέλους φθάνει στην έβδομη κορφή, απ' την οποία αναβλύζει το πολύτιμο νερό, λίγο ακόμη και η ερωμένη θα γίνει δική του. Ο Φερχάτ σκάπτει τα αναγκαία αυλάκια και το νερό ρέει δροσερό και διαυγές πλησιάζοντας στο μέγαρο, μέχρι που το οδηγεί στα στόμια της κρήνης του μεγάρου της Σιρίν. Γεμάτος πλέον από ελπίδες στέκεται μπροστά απ' τη θύρα περιμένοντας να λάβει από τον πατέρα της την χείρα της κοπέλας. Αλλά αντί της κόρης εξέρχεται η γριά τροφός περίλυπη και θρηνώντας: *-Καημένο παιδί λέγει στο Φερχάτ σπαράζοντας πέθανε η ερωμένη σου! Δυστυχισμένο τέκνο.* Ο νεαρός μένει για κάποιες στιγμές κεραυνόπληκτος. Έπειτα βγάζει απ' τη ζώνη του ένα μαχαίρι και το μπήγει στη καρδιά του. Την ώρα που πέφτει αιμόφυρτος και ενώ η γριά μέγαιρα καγχάζει, εξέρχεται απ' το μέγαρο η κόρη χτυπώντας τα χέρια της απ' τη χαρά, έτοιμη να ριχτεί στην αγκαλιά του αγαπημένου της. Αλλά βλέποντας το φρικαλέο θέαμα καταλαμβάνεται και η ίδια από απελπισία, χυμά προς το νεκρό, τον αγκαλιάζει και βλέποντας το μαχαίρι του τ' αρπάζει κι αυτοκτονεί τείνοντας τα χέρια της προς το άψυχο πτώμα του Φερχάτ. Η γριά χαμογελά σατανικά δείχνοντας τους νέους με το κοκαλιασμένο της χέρι και τα κίτρινα δόντια της. Κι έτσι πέφτει η αυλαία.

Η τραγική αυτή παράσταση με τον τίτλο «Η Ωραία Σειρήνη», παρουσιάστηκε στο κοινό της Χαλκίδας

στο καφενείο της Ιουδαϊκής Συνοικίας στις 22 Οκτωβρίου του 1879, σύμφωνα με τη μαρτυρία της εφημερίδας ΕΥΒΟΙΑ και σίγουρα παρουσιάστηκε με την ίδια λύση της τραγωδίας, όπως αυτή παριστανόταν στα θέατρα της Ανατολής, συγκλονίζοντας τους θεατές.

Όμως, ο Λάμπρος Ενωάλης στη συνέχεια της επιφυλλίδας του την Τρίτη 5 Δεκεμβρίου 1917 μας παραδίδει ένα τραγικό επεισόδιο, το οποίο ανάγκασε τους Διευθυντές του

Καραγκιοζείου θεάτρου να μεταβάλουν το δράμα δίνοντας διαφορετική σ' αυτό λύση. Κάποιο βράδυ δινόταν παράσταση με πάρα πολύ μεγάλη συρροή πλήθους κάτω απ' ένα παράπηγμα στημένο σε κάποια πλατεία της Ουζαντζιόβας, χωρίου της Θράκης, όπου επραγματοποιείτο η πιο μεγάλη από τις εμπορικές πανηγύρεις της Ευρωπαϊκής Τουρκίας. Την παράσταση αυτή την παρακολούθησε και ο ίδιος ο Ενωάλης που ως Έμπορος συμμετείχε στην πανήγυρη. Ενώ, λοιπόν, εξελισσόταν η παράσταση, την ώρα που η γριά μέγαιρα ανήγγειλε ψευδώς στον Φερχάτ τον θάνατο της Σιρίν και ενώ το πλήθος των θεατών έμεινε άναυδο απ' τη συγκίνηση, κάποιος αρειμάνιος Αλβανός, εξοργισμένος από την κακεντρέχεια της γριάς και θέλοντας να την τιμωρήσει, βγάζει απ' το σελάχι του το αργυρό του πιστόλι και σκοπεύοντας πυροβολεί. Και έπεσε μεν, όπως γράφει ο Ενωάλης, η γριά, θύμα της μοχθηρίας της, επληρώθη όμως εις τον βραχίονα κι ο κινών όπισθεν της σκηνής τα νευρόσπαστα. Το γεγονός αυτό έγινε αφορμή να μεταρρυθμιστεί το δράμα κι έτσι την κρίσιμη στιγμή, ενώ η κακούργα γριά αναγγέλλει τον θάνατο της αγαπημένης και ο απελπισμένος νέος βγάζει το μαχαίρι του ν' αυτοκτονήσει, εμφανίζεται η νεάνιδα χαμογελώντας από ευτυχία, ο Φερχάτ ρίχνεται στην αγκαλιά της και την ώρα που οι δύο εραστές φιλιούνται ευτυχισμένοι, η γριά μέγαιρα πέφτει νεκρή απ' την μοχθηρία και τον φθόνο της. Έτσι, το δράμα έλαβε τη λύση που του ταίριαζε, έχοντας τώρα και κάθαρση χάρις εις το ευαίσθητο και την καλαισθησία του Αλβανού, καταλήγει ο Ενωάλης.

Ο συγγραφέας δεν θα παραλείψει να διασώσει και την ιστορική προέλευση του Καραγκιοζείου αυτού δράματος: «...Το Καραγκιόζειον τούτο δράμα πολλές έχει τας πιθανότητας ότι είνε εξηγμένο εκ

του επικού μυθιστορήματος «Χοσρέφ Βε Σιρίν». Κατά τον Β. Γαλάνη προέρχεται πιθανώς από τουρκική διασκευή μίας έμμετρης μυθιστορίας του κλασικού Πέρση ποιητή Nizami Ganjavi. Είναι γνωστό απ' την ιστορία ότι ο Πέρσης μονάρχης Χοσρόης Β', γιός και διάδοχος του Ορμίζδα Δ', κατατροπώθηκε από τον στασιαστή διοικητή της Μηδείας Βαράμ ή Ουαράνα, του οποίου οι οπαδοί δολοφόνησαν τον πατέρα του στην Κτησιφώντα αρχές του 590 μ.χ. Ο νόμιμος διάδοχος Χοσρόης πέτυχε να διαφύγει στο Βυζαντινό έδαφος, όπου επεκαλέστη τη συνδρομή του Αυτοκράτορος Μαυρικού (582-602 μ.χ), για να ανακτήσει το θρόνο των προγόνων του. Ο Μαυρίκιος είχε το θάρρος και την πολιτική ευφυΐα να αποδεχθεί την πρόταση του νεαρού Χοσρόη, παρά την αντίθετη γνώμη της Συγκλήτου και παρά τα ανταλλάγματα που πρόσφεραν οι στασιαστές, για να εξασφαλίσουν την ουδετερότητά του. Ο Μαυρίκιος αντιμετώπισε τον Χοσρόη σαν παιδί του προσφέροντάς του βασιρικά δώρα και προστατεύοντας και την Περσική Βασιλική οικογένεια, αφού ο Χοσρόης κατέφυγε κοντά του

ΦΕΡΧΑΤ - ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΦΙΓΟΥΡΑ

μαζί με τις γυναίκες του και με τα δύο νεογέννητα παιδιά του. Μάλιστα δε ο Βυζαντινός Αυτοκράτορας κατόρθωσε να τον αποκαταστήσει στον θρόνο του, ο δε Χοσρόης προς τούτοις έλαβε και σύζυγο Ελληνίδα, την οποία η Ασιατική μυθιστορία μετέβαλε σε θυγατέρα του Μαυρίκιου, αφού διέσωσε αυτήν από την τρομερή σφαγή ολόκληρης της οικογένειάς του, που έγινε απ' τον διάδοχό του Φωκά (602-610 μ.χ) αλλάζοντας και τ' όνομά της από Ειρήνη σε Σιρίν. Έτσι δικαιολογείται και η επίκληση από τον Αντίοχο ή τον Αλέξανδρο της Αγίας Ειρήνης στο γνωστό τραγουδάκι: «Βόηθα Χριστέ και Παναγιά κι εσύ Αγιά Ειρήνη, για να σκοτώσω το θεριό να πάρω τη Σειρήνη». Αυτής της Ειρήνης παρίσταται ο διάσημος Φερχάτ εραστής, κατά τον Ενυάλη.

Η σπουδαία αυτή παράσταση συν τω χρόνω και μέσα στα πλαίσια της Ελληνοποίησης του Θεάτρου Σκιών μετεξελίχθηκε στη γνωστή «Τα Επτά Θηρία και ο Καραγκιόζης» του Μάρκου Ξάνθου, ή «Ο Αντίοχος ο Μακεδών και η ωραία Σειρήνη» του Σπύρου Κούζαρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ο Καραγκιόζης, Επιμέλεια Γιώργος Ιωάννου, ΕΣΤΙΑ Νέα Ελληνική Βιβλιοθήκη, σελ. 89-125

Rom Gudas, *The bitter-sweet art*, GNOSIS 1986

Metin And, *Karagoz Turkish Shadow Theatre*

Αικατερίνης Χριστοφιλοπούλου, *Βυζαντινή Ιστορία*, Τόμος Α', σελ. 307-308

Βαγγέλη Γαλάνη, *Ο Καραγκιόζης και η Ιστορία του*, Εταιρεία Ηπειρωτικών Μελετών, Ιωάννινα 2017 σελ. 180.

Από την παράσταση του Μ. Ταυλάτου: Το "ΟΧΙ" του 1940

Συζήτηση με τον Καραγκιοζοπαίχτη Μιχάλη Ταυλάτο

Μέρος δεύτερο: Το Ρεπερτόριο του Καραγκιόζη και η μαθητεία στο Βάγγο

Επιμέλεια: Σωκράτης Κοτσορές
Καλλιτέχνης Θεάτρου Σκιών

Σωκράτης Κοτσορές: Γενικώς από ρεπερτόριο, σου αρέσουν πιο πολύ οι κωμωδίες ή τα κλέφτικα έργα, τα ηρωικά;

Μιχάλη Ταυλάτος: Όπως έλεγε και ο Βάγγος, ο Καραγκιόζης, η δόξα του ήταν κυρίως τα ηρωικά έργα, οπότε έχω μια ιδιαίτερη αγάπη στα ηρωικά έργα, μ' αρέσουν και οι κωμωδίες, αλλά προτιμώ τα ηρωικά έργα να παίζω... Από κωμωδίες, μου αρέσει πολύ ο Καραγκιόζης δια της βίας γιατρός και από ηρωικές, η αγαπημένη μου είναι ο ήρωας των Αγράφων Κατσαντώνης, το είχε παίξει και ο Βάγγος το 1994 στην Καισαριανή...

Σ.Κ.: Το είχες παρουσιάσει πρόσφατα και εσύ...

Μ.Τ.: 1η Απριλίου του '18...

Σ.Κ.: Και τώρα είσαι επαγγελματίας καραγκιοζοπαίχτης από το '98 μέχρι τώρα...

Μ.Τ.: 21 χρόνια περίπου

Σ.Κ.: Είσαι μαθητής του Βάγγου λοιπόν, να μου πεις δύο λόγια για το Βάγγο...

Μ.Τ.: Ο Βάγγος γεννήθηκε το 1922 και απ' ότι μου έλεγε πρέπει να γεννήθηκε, τότε δεν ήτανε εύκολο να βρουν ημερομηνίες γεννήσεως και αυτά, το 1922, το Νοέμβριο, κοντά στη δίκη των 6, για τη Μικρασιατική καταστροφή...

Σ.Κ.: Τότε επί Πλαστήρα που τους δίκασαν και εν συνεχεία τους εκτέλεσαν...

Μ.Τ.: Ακριβώς... Πρωτοείδε Καραγκιόζη σε ηλικία 6 χρονών, από δύο μεγάλους Καραγκιοζοπαίχτες, το Θανάση το Δεδούσαρο και το Γιάννη το Μώρο. Αυτό έγινε η μαγεία της ζωής του...

Σ.Κ.: Το Γιάννη το Μώρο που ήταν και ο δημιουργός του Σταύρακα, ήταν και ο ίδιος μάγκας Πειραιώτης...

Μ.Τ.: Ακριβώς... Στη γειτονιά του Βάγγου, ήρθε και έστησε το μπερντέ του ο Ιατρίδης, και

Παράσταση
του Βάγγου
στο θέατρο
Ποσειδώνειο

έπαιζε μια παράσταση: «Η Νεκρά Ζώσα», ένα βράδυ...

Σ.Κ.: Σε μια σκηνή της παράστασης δείχνει νεκρώσιμη ακολουθία.

Μ.Τ.: Σωστά! Όπως και στην κανονική ζωή, την κηδεία την ακολουθεί κόσμος και χρειάζοταν ο Καραγκιοζοπαίχτης χέρια για να βγάλει πολλές φιγούρες που ακολουθούν την κηδεία και προσπάθησε ο Βάγγος να μπει μέσα και τον έδιωχνε με καρπαζιά ο βοηθός, λέγοντας του: «Εσύ είσαι κοντός, δεν κάνεις». Ώσπου κάποια στιγμή κατόρθωσε και μπήκε, έπιασε μια φιγούρα, την κούνησε και έμεινε ευχαριστημένος ο Ιατρίδης και του είπε: «Από αύριο παιδί μου μπορείς να έρχεσαι κάθε βράδυ».

Σ.Κ.: Να έρχεται και ως βοηθός, αλλά και στην παράσταση χωρίς να πληρώνει εννοείς...

Μ.Τ.: Ναι! Και έτσι μπήκε στο μπερντέ του Ιατρίδη! Η μαθητεία του πρέπει να ξεκίνησε το '30-'31, μέχρι και το '39 που έκανε και το δικό του θέατρο. Ο πατέρας του ήταν μηχανολόγος στο Βερολίνο και δεν ήθελε ο Βάγγος να γίνει καραγκιοζοπαίχτης, ήθελε να τον κάνει μηχανολόγο και να δουλεύει στα τραίνα. Ο Βάγγος όμως είχε βάλει πλώρη για καραγκιοζοπαίχτης και έτσι ο πατέρας του τον έδιωξε από το σπίτι, το '34 ή '35. Τότε ο Βάγγος έκανε τρεις δουλειές τη μέρα, δούλεψε σε φούρνο, μετά το φούρνο πήγαινε και κουβαλούσε αποσκευές στο λιμάνι του Πειραιά και δούλεψε και σαν βοηθός με πληρωμή, στον καραγκιοζοπαίχτη Μάρκο

Ξάνθο και το 1939 έστησε το πρώτο του θέατρο κοντά στη Νίκαια!

Σ.Κ.: Και από την εργασία του στο φούρνο είχε πάρει πολλά στοιχεία, ειδικά όταν έπαιζε τον Καραγκιόζη φούρναρη, ήξερε πάρα πολλά, εξηγούσε τα φουρνόξυλα, τις πινακωτές...

Μ.Τ.: Ναι και επειδή είχε δουλέψει σε φούρνο, ήξερε και τα έλεγε...

Σ.Κ.: Στο σιδηρόδρομο δούλεψε πολλά χρόνια

Μ.Τ.: Δούλεψε κάποιο διάστημα και στο σιδηρόδρομο, ώσπου κάποια στιγμή τους είπε: «Σας απολύω από αφεντικά μου»! Ήθελε να μείνει μόνο καραγκιοζοπαίχτης, δεν ήθελε να συνεχίσει στο σιδηρόδρομο!

Σ.Κ.: Και το '39 ποιο θέατρο άνοιξε πρώτη φορά;

Μ.Τ.: Κάπου στη Νίκαια, κοντά εκεί που έχω το εργαστήριο μου... Ο πατέρας του εν τω μεταξύ, παρακολουθούσε κάθε κίνηση του Βάγγου, ώσπου ένα βράδυ την είχε στήσει έξω απ' το θέατρο και του λέει: «Μικρέ με νίκησες, δεν σε φοβάμαι»...

Σ.Κ.: Και έτσι αποκαταστάθηκε η σχέση τους;

Μ.Τ.: Ακριβώς... Ο Βάγγος ήταν και άτυχος γιατί έχασε τη μάνα του σε πολύ μικρή ηλικία, πρέπει να ήταν 4-5 χρονών όταν πέθανε η μάνα του...

Σ.Κ.: Ο Βάγγος είχε γράψει και δικά του έργα;

Μ.Τ.: Ο Βάγγος έπαιζε και τον παραδοσιακό Καραγκιόζη, αλλά έγραψε και δικές του παραστάσεις, όπως την αργοπορημένη μετάνοια και

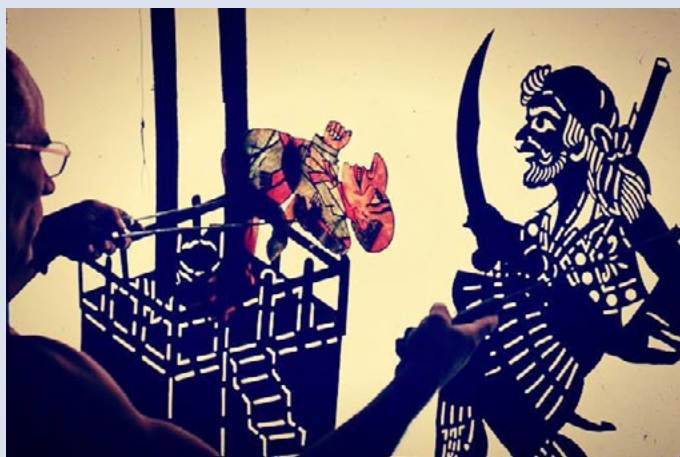
άλλες παραστάσεις, όπως Δάμων και Φιντίας, μερικές φανταστικές περιπέτειες του Κατσαντώνη... Δεν έχω πληροφορίες πως ήταν η παράσταση...

Σ.Κ.: Η αργοπορημένη μετάνοια ξέρουμε πως είναι;

Μ.Τ.: Η αργοπορημένη μετάνοια, αναφερόταν σε έναν άντρα που έχασε τη γυναίκα του γιατί δεσ της φερόταν καλά...

Σ.Κ.: Είπες ότι το πρώτο του θέατρο ήταν στη Νίκαια κοντά στο εργαστήριο σου, αργότερα έκανε και άλλα θέατρα;

Μ.Τ.: Ο Βάγγος έκανε πολλά θέατρα, το καλύτερο του όμως, ήταν στην ακτή Ποσειδώνος, το Ποσειδώνιο στο Μοσχάτο, που το λειτούργησε από το '65 ως το '68... Ήταν η καλύτερη δουλειά της ζωής του, όπως έλεγε ο Βάγγος. Τις Κυριακές έκανε δύο παραστάσεις... Λόγω της πληθώρας του κόσμου... Και τότε έμπαιναν κυρίως με-

Ο Βάγγος στο έργο «Ο Καπετάν Γκρης»

γάλοι στον Καραγκιόζη, δεν ερχόντουσαν παιδάκια όπως γίνεται σήμερα και ήταν άλλο στυλ του Καραγκιόζη, ήταν πολιτική σάτιρα κυρίως και κοινωνική σάτιρα...

Σ.Κ.: Πιο σοβαρά αστεία, πιο πολύ ώρα η παράσταση...

Μ.Τ.: Ε, βέβαια τότε παίζαν δυο ώρες... ενώ τώρα έχει μειωθεί μιάμιση ώρα, το πολύ...

Σ.Κ.: Άλλα θέατρα του Βάγγου ξέρουμε;

Μ.Τ.: Ξέρω τον «Παράδεισο» που βρισκόταν στο Αιγάλεω, το τελευταίο του θέατρο, το «Θέατρο Σκιών Τηλεόραση», που είχε κάνει στη γειτονιά μου, εκεί που είναι τώρα γηροκομείο, κοντά στην Πέτρου Ράλλη, όπου εκεί έπαιζε και ο Παρασκευάς ο Χελιώτης, ήταν καραγκιοζοπαίχτης και μαθητής του Βάγγου, δεν ξέρουμε πολλά στοιχεία για αυτόν...

Η Συνέχεια στο επόμενο τεύχος

Ο Βάγγος με τους μαθητές του,
Γιώργο Μονδάνο, Σωτήρη Βύνιο και Μιχάλη Ταυλάτο

Το Πλατωνικό σπήλαιο, τα Ελευσίνια μυστήρια και η πρώτη καταγεγραμμένη παράσταση Θεάτρου Σκιών σε όλη την Ιστορία της Ανθρωπότητας

του **Κώστα Στ. Τσίπηρα**

Μηχανικού βιοκλιματικής Αρχιτεκτονικής- Δρ. Χωροταξίας

Πλουτώνιο, αλλά και Πλατώνιο Σπήλαιο ! Εδώ σύμφωνα με κάποιους μελετητές, διαδραματίστηκε η αλληγορία του Σπηλαίου στο πλατωνικό έργο, ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΚΑΙ Η 1Η ΚΑΤΑΓΕΓΡΑΜΕΝΗ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ ΘΕΑΤΡΟΥ ΣΚΙΩΝ, στην ιστορία της ανθρωπότητας.. Το ΠΛΟΥΤΩΝΙΟ/ ΠΛΑΤΩΝΙΟ, Είναι ένα αβαθές σπήλαιο με λαξευμένα σκαλοπάτια που οδηγούν στο εσωτερικό του. Οι σκοτεινές κόγχες και οι αινιγματικές σχισμές του βράχου στα πίσω τοιχώματα του σπηλαίου οδήγησαν τους αρχαίους Ελευσίνιους στο να τα θεωρούν ως περάσματα στον Κάτω Κόσμο, στον σκοτεινό κόσμο των σκιών, τον Άδη. Έτσι, το σπήλαιο χαρακτηρίστηκε ως Πλουτώνιο, συνδεδεμένο δηλαδή με τη λατρεία του Θεού του Κάτω Κόσμου Πλούτωνα. Οι παλιοί θρύλοι της αρχαίας πόλης αναφέρουν πως από εδώ βγήκε ο θεός και απήγαγε την ωραία κόρη της Δήμητρας, την Περσεφόνη. Τα διάφορα αρχαιολογικά ευρήματα του περιβάλλον του ιερού, όπως ανάγλυφα αφιερωμένα στην Περσεφόνη, στον Πλούτωνα και στη Δήμητρα συνδέουν άμεσα το σπήλαιο με τις αρχαίες δοξασίες των κατοίκων της Ελευσίνας και με τα λεγόμενα Ελευσίνια Μυστήρια.

Το έβδομο βιβλίο της πλατωνικής Πολιτείας ξεκινά με μια εικόνα που, σύμφωνα με τα λεγόμενα του Σωκράτη, αναπαριστά την ανθρώπινη φύση σχετικά με την παιδεία και την απαιδευσία. Πρόκειται για το μύθο του σπηλαίου, αφήγηση την οποία θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε ως “περιπέτεια ψυχής”. Καθώς ακούγοντας την η διαβάζοντάς την, γινόμαστε θεατές μιας επώδυνης πορείας, που με την αποπεράτωσή της μας οδηγεί ενώπιον μιας αποκάλυψης. Σε μια σπηλιά κάτω από τη γη, που έχει την είσοδό της ανοιγμένη στο φως, ζουν από παιδιά άνθρωποι αλυσοδεμένοι από τα πόδια και τον τράχηλο. Πίσω τους, ψηλά και σε απόσταση, υπάρχει φωτιά αναμμένη και στο ενδιαμέσο ένας δρόμος, κατά μήκος του οποίου βρίσκεται ένας μικρός τοίχος, όπως τα παραπετάσματα των θαυματοποιών. Πίσω απ’ τον τοίχο περνούν άνθρωποι μεταφέροντας πάνω από το ύψος του κάθε λογής αντικείμενα, καθώς και ομοιώματα ανθρώπων και ζώων. Οι σκιές τους προβάλλονται χάρη στο φως της φωτιάς στο βάθος του σπηλαίου, το μοναδικό οπτικό πεδίο των δεσμοτών. Ανήμποροι να κινηθούν και περιοριζόμενοι στη φυσική τους όραση οι έγκλειστοι νομίζουν πως οι σκιές είναι τα ίδια τα

αντικείμενα και ο αντίλαλος από τις ομιλίες εκείνων που κινούνται πίσω από το τοίχιο, η φωνή των σκιών. Ο κόσμος του σπηλαίου και όσα διαδραματίζονται εντός του είναι τόσο δεδομένος, ώστε να μη γεννά την παραμικρή αμφιβολία για το αν είναι αληθινός. Καθλωμένοι στην ίδια θέση οι έγκλειστοι βλέπουν μόνο σκιές και, ελλείπει άλλων ερεθισμάτων, θεωρούν αυτονόητη την αυθεντικότητά τους. Τα δεσμά τους στερούν κάθε δυνατότητα κίνησης, αυτενέργειας και διεύρυνσης του οπτικού τους πεδίου. Προσωπική δράση δεν υφίσταται. Υπάρχει μόνον όρασης αλλά και αυτή δεν είναι άλλο από παθητική παρατήρηση των συμβάντων, αναντίρρητη αποδοχή των δεδομένων των αισθήσεων, άγνοια, πλάνη. Στον κόσμο του σπηλαίου επικρατεί απόλυτη ομοιομορφία. Κανένας δεσμώτης δεν ξεχωρίζει από τους άλλους, γιατί κανένας δεν έχει συναίσθηση της μοναδικότητάς του. Η αυτογνωσία και η ετερογνωσία απουσιάζουν, καθώς δε βλέπουν τίποτε άλλο εκτός από τις σκιές του εαυτού τους και των συνανθρώπων τους. Κάποια στιγμή όμως, ένας από αυτούς κατορθώνει να ελευθερωθεί και να ανέβει στον κόσμο του φωτός. Σηκώνεται, στρέφει το λαιμό του, περπατά, κοιτάζει προς το μέρος της φωτιάς και εν συνεχεία προς τα αντικείμενα που περιδιαβαίνουν το παρατείχισμα. Το πέρασμα από τη σκιά στο αισθητό είναι το πρώτο βήμα, η αρχή μιας επίπονης και κοπιώδους πορείας προς τη γνώση και την αλήθεια. Ο δεσμώτης έρχεται πιο κοντά στο ον και σε αντικείμενα περισσότερο πραγματικά. Πλάι του βρίσκεται κάποιος που διακριτικά τον καθοδηγεί, συζητώντας και ρωτώντας τον σχετικά μ' αυτά που πρωτοαντικρίζει. Ο δεσμώτης τότε περιέρχεται στην κατάσταση του απορείν, βρίσκεται σε αμηχανία και αδυνατεί να δώσει μίαν απάντηση, όταν αυτός που είναι δίπλα του τον ρωτά τι βλέπει. απορείν δεν εκφράζει μόνον την πνευματική του σύγχυση, αλλά και τη συνειδητοποίηση της αγνοίας του. Η ύπαρξη των ομοιωμάτων θέτει εκ των πραγμάτων ζήτημα σύγκρισης με τις σκιές τους, αναφορικά με το βαθμό αυθεντικότητας. Ο δεσμώτης καλείται ν' αποφασίσει ποιο από τα δύο δεδομένα είναι αληθέστερον. Η πορεία προς τον κόσμο του φωτός σηματοδοτείται από ένα πλήθος δυσχερειών και από οδύνη. Κοιτάζοντας προς το μέρος της φωτιάς ο πλατωνικός ήρωας αλγοί και αδυνατεί να διακρίνει εκείνων τότε τās σκιάς εώρα. Στρέφοντας το βλέμμα του λίγο αργότερα προς την έξοδο του σπηλαίου υποφέρει κι ο πόνος του μεγιστοποιείται όσο περισσότερο πλησιάζει στον κόσμο των νοητών. Αυτομάτως ο δεσμώτης αντιδρά, αμύνεται, επιμέ-

νει να θεωρεί τις σκιές αληθέστερες των ομοιωμάτων και προσπαθεί να επιστρέψει στην αρχική του κατάσταση. Αυτό που προκαλεί την αντίστασή του, είναι παραδόξως αυτό που τον παρακινεί να εξέλθει από το σπήλαιο είναι το απορείν, που το τοποθετεί στο μεταίχμιο, ανάμεσα στο παρόν του κόσμου των σκιών και στο άδηλο μέλλον ενός καινούργιου κόσμου. Ο δεσμώτης δε θέλει να διακινδυνεύσει την ασφάλεια της ψευδαίσθησης για μίαν αλήθεια που δεν του εγγυάται εξαρχής κάτι καλύτερο. Η απάρνηση της ζωής του σπηλαίου και το ξεκίνημα μιας καινούργιας πορείας, η οποία, ώσπου να περατωθεί, τον αφήνει μετέωρο στο άγνωστο, συνεπάγεται αναμφίβολα οδύνη, ένα μεγάλο ψυχικό κόστος που δικαιολογημένα θα προσπαθήσει να αποφύγει. Η αντίσταση θα καμφθεί σταδιακά, όταν αρχίσει να συνηθίζει την καινούργια κατάσταση, να εξοικειώνεται με τις νέες συνθήκες. Σταδιακά λοιπόν, ανεβαίνοντας στον κόσμο του φωτός, θα μπορέσει να διακρίνει τις σκιές των νοητών και τα είδωλα τους στις υδάτινες επιφάνειες, έπειτα αυτά τα ίδια και τέλος, τον ήλιο, την υπέρτατη ιδέα του αγαθού επίτροπο του ορατού κόσμου και αιτία ύπαρξης των πάντων. Κάθε βήμα του δεσμώτη μεταβάλλει την ποιότητα της όρασής του. Η φυσική όρασις, η συνυφασμένη με την κατ'αίσθησιν αντίληψιν, μετατρέπεται από παθητική παρατήρηση των σκιών σε ενεργητική κίνηση του βλέμματος, σε αμφιβολία τη στιγμή που αντικρίζει τη φωτιά και τα ομοιώματα των αντικειμένων. Κατόπιν, στο πρώτο στάδιο του νοητού, ισοδυναμεί με την διά του προσωπικού συλλογισμού απόπειρα σύλληψης των όντων ενώ στο τέλος της πορείας, λαμβάνει την έννοια της ενορατικής αποκάλυψης: ο δεσμώτης θεάται το Αγαθόν, το βλέπει με τα μάτια της ψυχής του, το βιώνει. Ποιος είναι όμως αυτός που τον ελευθερώνει και τι χαρακτήρα έχει η καθοδήγησή του; Η παιδεία, μας λέει ο Πλάτων, επαναφέρει το ευγενέστερο μέρος της ψυχής προς την θέα του αρίστου ανάμεσα στα όντα, τη βοηθά να στραφεί από το γιγνόμενον προς το όν, φτάνοντας στην κορυφή του. Η πλατωνική παιδεία είναι η διαλεκτική, η δια του λόγου τέχνη, η οποία αποδεσμεύει το άτομο από την αυταπάτη και την πλάνη των σκιών. **ΝΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ, ΚΑΙ ΤΙΠΟΤΑ ΑΛΛΟ.** Η θέασις – αποκάλυψη της υπέρτατης ιδέας του νοητού έχει ως αποτέλεσμα τη ριζική αναμόρφωση της ζωής του, την αναθεώρηση της μέχρι πρότινος αυτοαντίληψης και ετεροαντίληψής του. Στο εξής, ο απελεύθερος δεσμώτης καθίσταται ικανός να ενεργεί με βάση τα δικά του καθοδηγητικά πρότυ-

πα, να είναι υπεύθυνος για τις αποφάσεις του, μπορεί να αντιστέκεται σε οποιαδήποτε εξωτερική επιβολή. Είναι σε θέση να αναγνωρίζει τη μη αυθεντικότητα των σκιών και – επιστρέφοντας στο σπήλαιο – να πολεμά τις δοξασίες και τα είδωλα. Η ανάβαση στον κόσμο του φωτός συνιστά μια πορεία, η οποία ξεκινώντας από μια αρνητική γνώση, από τη γνώση “του τι δεν είναι”, απολήγει στην αυτογνωσία και την κοσμογνωσία. ΝΑΙ Η ΠΑΙΔΕΙΑ. ΣΤΗΝ ΟΠΟΙΑ ΚΑΙ ΚΑΘΟΡΙΣΤΙΚΟ ΡΟΛΟ, ΠΑΙΖΕΙ Η ΥΠΑΡΞΗ ΕΝΟΣ ΟΔΗΓΟΥ. ΕΝΟΣ ΔΗΛΑΔΗ ΑΝΘΡΩΠΟΥ ΠΟΥ ΕΧΕΙ ΤΕΧΝΩΣΕΙ ΤΟΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ ΤΟΥ ΝΟΥ, ΚΑΙ ΜΠΟΡΕΙ ΜΕ ΑΣΦΑΛΕΙΑ ΝΑ ΟΔΗΓΗΣΕΙ ΤΟΥΣ ΣΥΝΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΟΥ. Από τον κόσμο των σκιών, στον κόσμο του φωτός. Από τον χώρο της θλιβερής και αενάου γεννέσεως και φθοράς, ήτοι του θανάτου, στον κόσμο, των αειδίων, των αδιεξήτητων, των ανώλεθρων, των αεί ωσαύτως εχόντων....

ΑΥΤΑ ΔΙΔΑΞΕ Ο ΣΩΚΡΑΤΗΣ, ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΛΑΤΩΝΟΣ. ΑΥΤΑ ΔΙΔΑΣΚΟΤΑΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΥ-

ΣΤΕΣ, ΤΩΝ ΕΛΕΥΣΙΝΙΩΝ ΜΥΣΤΗΡΙΩΝ. ΑΥΤΑ ΔΙΔΑΞΑ, ΚΑΙ ΕΓΩ Ο ΟΛΙΓΙΣΤΟΣ, ΣΕ 60 συναντιλήπτορες, εκ των οποίων ένας καταγκιοζοπαίκτης, ο ταλαντούχος ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΤΣΟΡΕΣ, στις 3-11-2019, στο Πλουτώνιο, τον χώρο του πλατωνικού Σπηλαίου, και στο ιερό Τελεστήριο της Ελευσίνας. Το θέατρο σκιών, δεν είναι μόνο θέαμα. Δεν είναι μόνο πολιτισμός. Δεν είναι μόνο τέχνη. Είναι και κάτι περισσότερο, είναι μία... ανάβαση στον κόσμο του φωτός, από τον κόσμο της σκιάς, η οποία και συνιστά μια πορεία, η οποία ξεκινώντας από μια αρνητική γνώση, από τη γνώση “του τι δεν είναι”, απολήγει στην αυτογνωσία και την κοσμογνωσία. Ευγνωμονώ τον αείμνηστο πατέρα μου, που πριν από 60+ χρόνια, με έφερε σε επαφή με τον κόσμο αυτόν, δια του μέγιστου καλλιτέχνη ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΝΤΑΜΑΔΑΚΗ. Ευγνωμονώ, και τον ένα και μοναδικό Θεό, που μου επέτρεψε να γνωρίσω σπουδαίους καλλιτέχνες, σαν τον ΟΡΕΣΤΗ, ΜΑΝΘΟ ΑΘΗΝΑΙΟ, ΤΑΚΗ ΜΕΛΛΙΔΗ, κ.α.

4-11-2019

«Μια μέρα με τον Φώτη»

του Γιάννη Χατζή
Καλλιτέχνης Θεάτρου σκιών

Η φήμη του Φώτη Ράμμου προηγούνταν της φυσικής του παρουσίας. Ήταν που η εικαστική δουλειά του στο θέατρο σκιών κι όχι μόνο, τύγχανε μεγάλου θαυμασμού και εκτίμησης, αλλά συνάμα ήταν και πηγή έμπνευσης για τους νεότερους караγκιοζοπαίκτες. Η προσφορά του στην εξέλιξη των σκηνικών του караγκιόζη ήταν ανυπολόγιστη. Ο μεγάλος αυτός λαϊκός καλλιτέχνης γεννήθηκε στην Αγία Ευφυμία της Φωκίδας το 1920 (κατά τον Δημήτρη Μόλλα το 1929) και πέθανε το 1992. Εκτός από σπετσάτα και πίνακες με διάφορα θέματα από τον κόσμο του θεάτρου σκιών, στο έργο του συγκαταλέγονται πίνακες με διάφορη θεματολογία όπως και εικονογραφήσεις εκκλησιών. Πάντα ακούραστος, με τα πινέλα και τα χρώματα του, μ' όποιο είδος θέματος κι αν καταπιάνονταν, μας άφησε κληρονομιά το φως, τη ζεστασιά και τη συντροφικότητα των απλών ανθρώπων της γειτονιάς, μιας Ελλάδας περασμένης μα όχι ξεχασμένης. Αυτή την Ελλάδα και την ιστορία της, τ' αγάπησε πολύ ο Φώτης και κάθε τόσο έβγαζε το μεράκι της ψυχής του γι' αυτά. Μιλώντας για το ηρωικό ρεπερτόριο του θεάτρου σκιών τόνιζε ότι ο караγκιόζη παρουσίασε όλα τα γεγονότα του παρελθόντος κι

όλους τους ήρωες και συμπλήρωνε «εγώ δεν θέλησα να σταθώ σ' έναν ήρωα, αλλά σ' όλους μαζί, γι' αυτό έκανα το έργο Η Γ' Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας». Πράγματι με το δικό του απλό τρόπο παρουσίασε στον μπερντέ την Γ' Εθνοσυνέλευση (19 Μαρτίου 1927), τονίζοντας το στοιχείο της ομόνοιας, της αναζήτησης κοινών τόπων συμβίωσης, την ανάγκη του Συντάγματος και φυσικά την εκλογή του Καποδίστρια, σαν του πρώτου κυβερνήτη του νεοσύστατου κράτους. Η παράσταση αυτή διασώζεται σε ακουστικό μέσο.

Ο Ράμμος πίστευε στην αξία του караγκιόζη και στην ψυχαγωγική και εκπαιδευτική προσφορά του. Μα ας αφήσουμε τον ίδιο να μιλήσει: «Το θέατρο σκιών ο Καράγκιόζης είναι το μοναδικό δικό μας είδος θεάματος, που στάθηκε για χρόνια ο ψυχαγωγικός φορέας για το λαό μας. Χρόνια και χρόνια από αυτό γνώρισε την ιστορία και τους ήρωες του. Ψυχαγώγησε και ελευθέρωσε τον πατριωτισμό. Σα λαϊκό θέατρο προσέφερε τόσα πολλά από τα άλλα είδη θεάτρου, γιατί με την πλούσια φαντασία που διαθέτει ο караγκιοζοπαίκτης, μπόρεσε και στις πιο δύσκολες καταστάσεις να περάσει μηνύματα και να προάγει τον πατριωτισμό. Έγινε το σχολείο της παράδοσης. Έγινε ο πρόδρομος των σύγχρο-

νων τεχνικών επιτεύξεων του κινηματογράφου και των κινουμένων σχεδίων που βλέπουμε στην τηλεόραση».

Η ζωγραφική του άποψη για τα κτήρια που απεικονίζει μπορεί να ήταν λαϊκή, ναϊφ, αλλά μόνο λιτή δεν ήτανε, αφού στόχευε στον εντυπωσιασμό του θεατή και τη μετάδοση πληροφοριών για χρόνο, οικονομική κατάσταση και περίγυρο μέσα στον οποίο εντάσσονταν το ακίνητο. Επηρεασμένος από τις λαϊκές λιθογραφίες, τις βυζαντινές αγιογραφίες μέχρι τα πιο

σύγχρονα νεοκλασικά, της εποχής του Μεσοπολέμου και την εικονογράφηση των λαϊκών αναγνωσμάτων, άφηνε σε μυστήριο τη φαντασία του θεατή, να μαντέψει, να ανακαλύψει και να δώσει τη δική του εκδοχή. Γι' αυτό τα σπετσάτα του είχαν μια λειτουργικότητα, που επιβάλλονταν όχι μόνο από το ανακάτεμα πολλών αρχιτεκτονικών γραμμών, αλλά κι από τον τρόπο που γίνονταν αυτό. Πιστέψτε το, ότι πάντα στα κτήρια των σπετσάτων του Ράμμου, προσπαθούσα να δω πίσω από τα παράθυρα και τα τζάμια, που αντανακλούσαν και πρόδιδαν την εσωτερική ατμόσφαιρα των δωματίων. Όμως δεν μπορεί κανείς να παραβλέψει τον περίγυρο των κτισμάτων, που απέδιδε ο χρωστήρας του, είτε ήταν κήπος, σοκάκι, γειτονιά ή ακόμη και συνοικία ολόκληρη. Η όλη σύνθεση κατάφερε να δώσει στο έργο πολλά επίπεδα και την αίσθηση του τρισδιάστατου. Οι σκιές στα έργα του είναι αριστουργηματικά βαλμένες, έτσι ώστε να αναδεικνύουν το Ελληνικό φως και τον τρόπο που αντανακλάται πάνω στο χώρο και τα κτίσματα. Στις σκηνές υπαίθρου ξεχωρίζει ντόπια βλάστηση, κυρίως τα πεύκα, ενώ σε σκηνές λημεριών το τοπίο είναι συχνά διανθισμένο με διάφορα εξαρτήματα της στολής των παλικάριών (π.χ. ταγάρια κρεμασμένα σε κλαδιά δέντρων). Στα σαράγια και στους κήπους τους διακρίνεται ένας εξωτισμός, όπως τον αισθάνεται η λαϊκή αντίληψη επηρεασμένη

Ο Φώτης Ράμμος σε μία σπάνια φωτογραφία από το Αρχείο του Γιάννη Χατζή

από τα λαϊκά τραγούδια, τις λιθογραφίες της εποχής και γιατί όχι από τον κινηματογράφο. Σπετσάτα του Ράμμου εντοπίζονται από τα μέσα περίπου της δεκαετίας του 30 και είναι διασκορπισμένα σε μουσεία, στα εργαλεία καραγκιοζοπαικτών και ιδιωτικές συλλογές. Θα θυμάμαι πάντα στις συνελεύσεις του Σωματίου, όλους αυτούς, τους νεολαίους τότε καραγκιοζοπαίκτες, να προμηθεύονται από τον Φώτη «πανικά» και μετά να τα καμαρώνουν επιδεικνύοντας τα. Πόσο με είχε εντυπωσι-

άσει το σκηνικό ενός νεκροταφείου που εκτέθηκε μαζί με άλλα έργα του στο Δήμο Κερατσινίου, σε Έκθεση του Πανελληνίου Σωματίου Θεάτρου Σκιών (21 Μαρτίου έως 3 Απριλίου 1989). Αποτελούνταν από τρία κομμάτια. Ήταν η απεικόνιση ενός αστικού νεκροταφείου με πολλά αγάλματα στους τάφους. Τα παλ χρώματα του χώρου, «σπάει» ένα εκκλησάκι στη δεξιά άκρη της όλης εικόνας, που με τη φωτισμένη τζαμαρία του δίνει ένα μυστηριακό χαρακτήρα στο όλο έργο.

Στους πίνακες του τρία θέματα άρεσαν ιδιαίτερα στον Φώτη Ράμμο, το ρωμαϊκό γλέντι σε ταβέρνα με θιασώτες τους τύπου του μπερντέ, η μάντρα σε ώρα παράστασης και η γειτονιά με την πιτσιρικάρια να παίζει ή να παρακολουθεί καραγκιοζή, σ' αυτοσχέδιους μπερντέδες. Στις δυο τελευταίες περιπτώσεις την παράσταση την «κλέβει» η φεγγαράδα και η «πάνω γειτονίτσα», όπως φωτίζεται από τις φεγγαράχτιδες. Μα μήπως κοντά στον τεχνητό διάκοσμο του μπερντέ δεν πρωταγωνιστούσε στις αισθήσεις των θεατών και ο φυσικός διάκοσμος (ολόγιομο φεγγάρι, λουλούδια κ.λπ)! Στην πρώτη περίπτωση μέσα σ' έναν πανζουρλισμό γλεντιού διακρίνει κανείς και φιγούρες δευτεραγωνιστές ή κομπάρσους του μπερντέ (Ψηλέας, Μπέμπης κ.λπ). Αριστουργηματικό ακόμη είναι και το πρόγραμμα του για την παράσταση «Κόλασις και Παράδεισος. «Κοινωνικό Διδακτικό έργο», όπως το

χαρακτήριζε ο ίδιος. Στο έργο αυτό, ευρηματική είναι η σκηνή όπου ένας διάβολος κι ένας άγγελος διεκδικούν τον Καραγκιόζη, στο σύνορο Παράδεισου και Κόλασης. Οι δύο χώροι σκιαγραφούνται μέσα σ' ένα ιμπρεσιονιστικό αφαιρετικό τοπίο, με σημειολογικές αναφορές σύμφωνα με την αρχαία μυθολογία και τη σημερινή αγιογραφική θρησκευτική παράδοση.

Ο Φώτης Ράμμος τιμήθηκε για το έργο του στο 7^ο Φεστιβάλ Νέας Ιωνίας (18-23 Ιουνίου 2018) και φυσικά κάθε τόσο γραπτά του Σωματείου ή διάφορων μελετητών αναφέρονται εγκωμιαστικά γι' αυτόν.

Με τον Φώτη είχα το προνόμιο να περάσω μια μέρα με τη συντροφιά του, τις νοσταλγίες, τα όνειρα και το μεράκι του για τον Καραγκιόζη. Ήταν τη δεκαετία του 80, μετά από μια συνέλευση του Σωματείου μας (οδός Σοφοκλέους 22), όταν φεύγοντας παρέα και μιλώντας για πρόσωπα και πράγματα του σιναφιού μας, τον προσκάλεσα σε γεύμα. Πήγαμε στο σπίτι όπου έμενα και είχα την ευκαιρία και την τύχη, να γνωρίσω καλύτερα τον ίδιο και τον τρόπο που δούλευε. Κοντά σ' αυτά δεν ήταν λίγες και οι πληροφορίες για τη συνεργασία του με τους διάφορους «μάστορες» της τέχνης μας. Ιδιαίτερα ενδιαφέρουσες ήταν οι αναμνήσεις του από τη

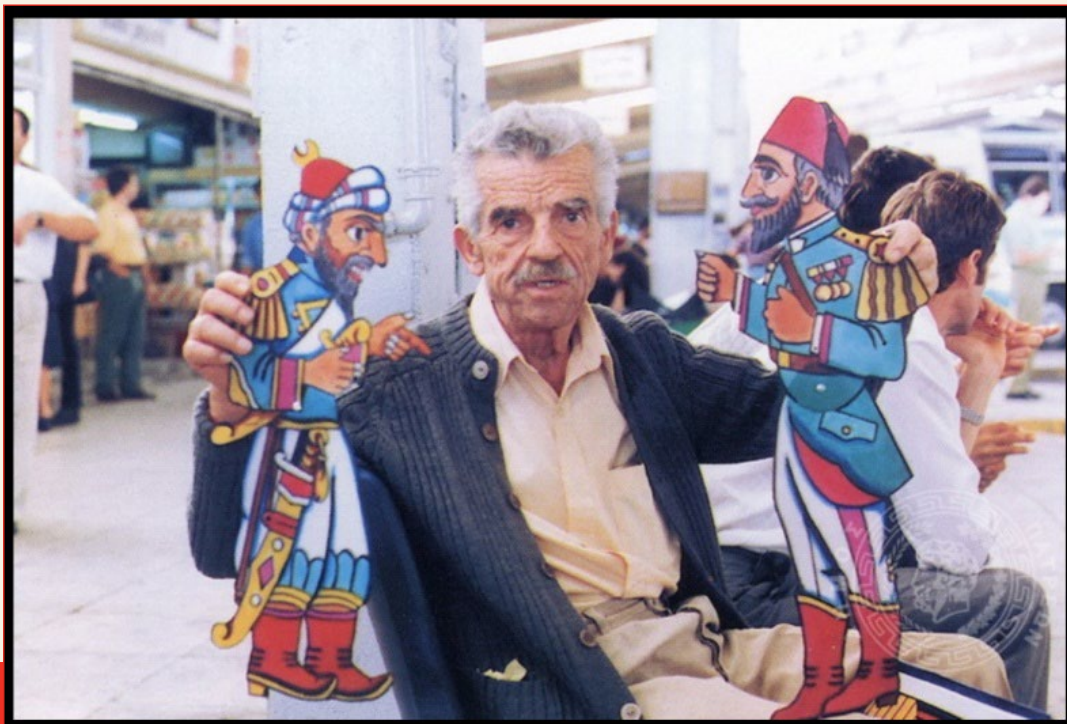
συνεργασία του με τον Χαρίλαο Πετρόπουλο το καλοκαίρι του 1937 στην Αθήνα, όταν για σαράντα παραστάσεις του έκανε προγράμματα και σπετσάτα. Μου έλεγε ακόμη ότι συνήθιζε να πηγαίνει σε ξενοδοχεία και να ζητά τα φθαρμένα σεντόνια που ήταν για πέταμα. Όπως έλεγε η πολύ χρήση τους και οι τόσες πλύσεις τα έκαναν μαλακά και ιδανικά για την ανάδειξη των χρωμάτων. Παρ' όλη την προχωρημένη ηλικία του ζωγράφιζε συνέχεια. Ο ίδιος έπαιξε μερικές φορές, ενώ σ' άλλες υπήρξε βοηθός κάποιου επώνυμου «μάστορα» που του φιλοτεχνούσε τα προγράμματα και τα πανικά.

Εκείνη την ημέρα συμφωνήσαμε να μου ζωγραφίσει έναν πίνακα μεγάλο, με τους χαρακτήρες του Καραγκιόζη. Σε λίγο καιρό ο πίνακας μου είχε παραδοθεί. Έκτοτε επικοινωνούσαμε συχνά τηλεφωνικά. Το 1992, σε τηλεφώνημα μου απάντησε η γυναίκα του. Ζήτησα τον Φώτη και με πληροφόρησαν ότι είχε πεθάνει πριν σαράντα ημέρες.

Ένας ακόμη μεγάλος της τέχνης μας δεν υπήρχε πια! Έφυγε από κοντά μας αθόρυβα όπως έζησε, αφήνοντας κληρονομιά την καλή του ανάμνηση και τα έργα της τέχνης του, με την ευχή να σταθούν με άξιοι της πολύτιμης παρακαταθήκης του.

Σαλονίκη 20 - 11 - 2019

Ο Ορέστης με δύο φιγούρες του
Αβραάμ Αντωνάκου

Ο Καραγκιόζης στην Αντίσταση

Β' ΜΕΡΟΣ

επιμέλεια: Τ. Κωστιδάκης - Σ. Κοτσορές

Σε συνέχεια του αφιερώματος μας «ο Καραγκιόζης στον πόλεμο και στην αντίσταση», σας παραθέτουμε ορισμένα αποσπάσματα από το βιβλίο του καραγκιοζοπαίχτη Ορέστη-Ανέστη Βακάλογλου, (Αχαϊκές Εκδόσεις) για τις μεταπολεμικές ημέρες του μαύρου Εμφυλίου Πολέμου. Σας ευχόμαστε καλή ανάγνωση.

Φαντάρος πήγα το '46, παρουσιάστηκα στην Κόρινθο. Εκεί σε άλλους δίνανε δίκωχο και σε όλους μπερέ. Φόρεσα το μπερέ και περίμενα την τύχη μου. Τα δίκωχα θα πήγαιναν σε μονάδες, τους μπερέδες τους είχαν για τη Μακρόνησο. Είχαμε ακούσει τι εστί Μακρόνησος, γνωρίζαμε τι μας περιμένει και καρτερικά δεχόμασταν τη μοίρα μας.

Την άλλη μέρα μας συγκέντρωσαν για την αναφορά, δυόμιση χιλιάδες νεοσύλλεκτους, άλλους με δίκωχα και άλλους με μπερέδες. Αφού έγιναν τα καθιερωμένα, φωνάζει ο Διοικητής.

“ Ποιος είναι μουσικός;”

Βγαίνουν τέσσερις πέντε, ανάμεσά τους και ο σκηνοθέτης Ανδρέας Βουτσινάς, μία σειρά ήμασταν φαντάροι.

“Τι παίζεις εσύ;”

“ Ακορντεόν”

“ Εσύ;”

“ Κιθάρα”

Μετά φωνάζει του ζωγράφους, μετά άλλους, στο τέλος έρχεται και στον Καραγκιόζη.

“Είναι κανείς καραγκιοζοπαίχτης;”

Βγαίνω μόνος εγώ.

“ Είσαι επαγγελματίας;”

“ Μάλιστα επαγγελματίας”.

“ Έχεις εργαλεία;”

“ Δεν τάχω μαζί μου”.

“Πού τάχεις;”

“Στην Καλαμάτα”.

Εγώ τα είχα στην Πάτρα, αλλά είπα Καλαμάτα για να πάρω περισσότερη άδεια.

“Πενθήμερη άδεια να πας να τα φέρεις”.

Με βλέπει η γυναίκα μου και τα έχασε, πριν τρεις μέρες είχα φύγει να παρουσιαστώ.

“Πώς από δω;”

“Ας είναι καλά ο Καραγκιόζης, κερί να του ανάβεις”.

“Θα παίζεις;”

“Πήρα άδεια να πάρω τα εργαλεία”.

“Θάναι καλά;”

“Μόνο καλά το λες; δόξα να χει ο γρουσούζης”.

Πήρα ορισμένα εργαλεία και γύρισα πίσω στην Κόρινθο. Εμάς τους καλλιτέχνες μας έβαλαν στο κέντρο ψυχαγωγίας του Στρατιώτη. Έρχονται τότε οι μαραγκοί, οι ζωγράφοι και οι ελαιοχρωματιστές και μου καρφώνουν μία σκηνή με μπαταρία και κουίντες ούτε στη Λυρική Σκηνή να έπαιζα. Ήταν ένας Μήτσος

Ξέρτσος που είχε μία νευρασθένεια, αλλά ήταν άριστος ζωγράφος. Μου έφτιαξε μία ποδιά με τη Ρίτα Χέιγουορθ, νόμιζες πως θα σου μιλήσει.

Πολυτέλεια που δεν την είχα φανταστεί, αλλά ούτε και αργότερα σαν επαγγελματίας την είχα ποτέ μου. Άρχισα κάθε βράδυ να δίνω παράσταση με μεγάλη επιτυχία.

Μία μέρα καταφθάνει η Φρειδερίκη με το διάδοχο Κωνσταντίνο μικρό παιδί και τον αρχηγό του στρατού Τσακαλώτο. Αμέσως με καλεί ο Διοικητής.

“Πρόσεχε, Βακάλογλου, έχουμε υψηλούς φιλοξενούμενους. Τι θα τους παίζεις;”

“Ότι θέλετε κύριε Διοικητά”.

“Θέλω ένα καλό και χριστιανικό έργο”.

“Θα παίζω το Χριστιανομάχο”.

«Ο Ντούμπας έχει κέφια»

σκίτσα: Κωνσταντίνος Ντούμπας

*Μηνιαία
ηλεκτρονική έκδοση
του Πανελλήνιου Σωματείου
Θεάτρου Σκιών*

okaragkiozismas@gmail.com

